

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Boj proti terorismu – komparace Evropské unie a Spojených států amerických

Fight Against Terrorism – Comparison of the European Union and the United States of
America

Student:	Karolína Šturalová
Vedoucí bakalářské práce:	Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.

Ostrava 2016

Zadání bakalářské práce

Student: **Karolína Šturalová**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210R004 Eurospráva
Téma: **Boj proti terorismu – komparace Evropské unie a Spojených států amerických**
Fight Against Terrorism – Comparison of the European Union and the United States of America

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Terorismus – vznik, vývoj, charakteristika
 3. Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie se zaměřením na boj proti terorismu
 4. Přístupy Evropské unie a Spojených států amerických k problematice terorismu
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- FOJTÍKOVÁ, Lenka a kol. *Postavení Evropské unie v podmínkách globalizované světové ekonomiky*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2014. ISBN 978-80-248-3333-0.
- MERLINGEN, Michael. *EU Security Policy: what it is, how it works, why it matters*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publisher, 2012. ISBN 978-1-58826-774-0.
- SMETANA, Marek a Radomír ŠČUREK. *Základy boje proti terorismu*. Ostrava: Ostravská univerzita Ostrava, 2011. ISBN 978-80-7368-823-3.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2015

Datum odevzdání: 06.05.2016

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

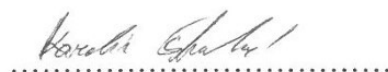

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury uvedla všechny použité literární a odborné zdroje.

V Ostravě 6. května 2016

Karolína Šturalová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, Ing. Radomíru Kaňovi, Ph.D., za cenné připomínky a odborné vedení, čímž přispěl k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Terorismus – základní atributy.....	7
2.1	Definice terorismu	7
2.2	Cíle terorismu	8
2.3	Typologie terorismu	9
2.3.1	Terorismus a guerillová válka	11
2.4	Historie terorismu	11
2.5	Financování terorismu	14
2.5.1	Státy sponzorující terorismus	15
2.6	Nejvýznamnější teroristické organizace	18
2.7	Nejznámější teroristické útoky	21
2.8	Metody terorismu	24
2.9	Kyberterorismus	25
3	Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie se zaměřením na boj proti terorismu.....	27
3.1	Vznik společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU	27
3.2	Cíle a nástroje SZBP.....	30
3.3	Institucionální zabezpečení SZBP	31
3.4	Financování SZBP	32
3.5	Společná bezpečnostní a obranná politika EU	35
3.5.1	Vývoj SBOP	36
3.5.2	Institucionální zajištění SBOP	37
3.6	Operace Společné bezpečnostní a obranné politiky	38
4	Přístupy Evropské unie a Spojených států amerických k problematice terorismu	47
4.1	Kodifikační snahy v Evropě	47
4.2	Protiteroristické nástroje EU	49

4.2.1	Základní dokumenty souhrnného charakteru	50
4.2.2	Specifické protiteroristické dokumenty	51
4.2.3	Specifické organizace.....	54
4.3	Strategické dokumenty USA	55
4.4	Porovnání přístupů EU a USA – shodné a odlišné prvky.....	57
4.5	Teroristické útoky v USA a EU.....	58
4.6	Mise USA	62
4.7	Nejnovější formy spolupráce Evropské unie a Spojených států amerických proti terorismu.....	65
5	Závěr.....	68
	Seznam použité literatury	71
	Seznam zkratek	83
	Seznam tabulek	
	Seznam obrázků	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Je 21. století, svět, propojený díky globalizaci se rychle mění a mezi nejdůležitější priority států patří bezpochybně bezpečnost obyvatel. Díky vzniku a rozvoji Evropské unie došlo k provázanosti mezi zeměmi evropského kontinentu a v rámci Evropské unie lze účinně spolupracovat při hledání vhodného východiska existujících problémů. Jednou z oblastí spolupráce je oblast bezpečnostní, na kterou se zaměřuje Společná bezpečnostní a obranná politika EU. Tato politika reaguje na existující hrozby, z nichž za největší lze bezpochyby považovat terorismus, obzvláště díky jeho nepředvídatelnosti. Teroristické útoky mohou postihnout danou zemi z ekonomického, společenského i politického hlediska. Při teroristickém útoku dochází nejen k majetkovým škodám, ale bohužel i ke ztrátám na lidských životech.

Terorismus není žádný nový pojem, setkáváme se s ním už v období starověku. V moderních dějinách lze pokládat za důležité datum 11. září 2001, kdy došlo k teroristickým útokům v New Yorku. Od tohoto data dochází k celosvětové mobilizaci boje proti terorismu. Terorismus prošel rozsáhlým vývojem. Dnes mají teroristé nejenom více možností, ale i prostředků ke spáchání svých činů. Jde především o použití zbraní hromadného ničení nebo využití internetu pro nábor a růst svých stoupenců. Evropská unie na tento vývoj musí neustále reagovat a vyvíjet novější a efektivnější protiteroristická opatření.

Cílem této bakalářské práce bude na základě analýzy současné problematiky mezinárodního terorismu porovnat přístupy a opatření dvou klíčových aktérů boje proti této současné hrozbě – EU a USA.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. V první kapitole bude definován terorismus, jeho klíčové vývojové etapy, cíle a typologie. Rovněž budou vymezeny metody, které teroristé využívají ke spáchání útoků. Tato kapitola se také zaměří na nejvýznamnější teroristické organizace a státy, které sponzorují terorismus.

Druhá kapitola se zaměří na bezpečnostní politiku Evropské unie, vývoj Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), nástroje a cíle. Kapitola se také bude zabývat financováním SZBP. Další subkapitoly se věnují Společné bezpečnostní a obranné politice (SBOP) a zaměří se především na vývoj a institucionální zajištění této politiky. V závěru kapitoly budou uvedeny všechny současné operace, na kterých se EU podílí, a ty nejvýznamnější budou podrobněji charakterizovány.

Třetí kapitola této bakalářské práce bude věnována přístupům a opatřením Evropské unie a Spojených států amerických k boji proti terorismu. V rámci této kapitoly budou analyzovány hlavní iniciativy a dokumenty, které byly v období po roce 2001 přijaté jak orgány EU, tak orgány USA. Kapitola bude charakterizovat úroveň nebezpečí teroristických útoků pro členské země Evropské unie a Spojených států amerických. Závěr kapitoly bude zaměřen na současné mise USA a NATO a rovněž na porovnání rozdílů v přístupech k boji proti terorismu Evropské unie a Spojených států amerických.

2 Terorismus – základní atributy

Terorismus je obrovským problémem současné doby. Je vrcholnou formou extremismu¹, jež využívá strachu a násilí. Obzvláště mezinárodní terorismus dosáhl v posledních desetiletích velkého posunu ve vytváření mezinárodně propojených struktur. Mezinárodní společenství se úspěšně snaží spojit své síly v boji proti tomuto fenoménu. Hlavním cílem teroristických útoků je zasáhnout společnost ve velmi zranitelných oblastech s co nejnižšími náklady a s obrovským psychologickým dopadem.

2.1 Definice terorismu

Definice terorismu není stále konečná a jednoznačná. Neustálý vývoj terorismu ukazuje, že je velmi náročné dospět k charakteristice terorismu. Slovo terorismu je odvozeno od latinského oslava „terrere“, které vlastně znamená násilí nebo hrozit násilím, můžeme tedy říci, že slovo terorismus má vyvolat strach. Každá z metod terorismu určitým způsobem porušuje lidská práva a užitím násilí vyvolává pocit ohrožení. Každý stát posuzuje teroristický akt a osoby, které páchají terorismus jinak, a z toho důvodu není možné, aby se všechny státy shodly na jedné definici terorismu. Z našeho pohledu můžeme tyto osoby vnímat jako teroristy, v jiných zemích je můžeme brát jako bojovníky za svobodu. Proto existuje celá řada definic (Smetana, Ščurek, 2011).

V roce 1980 vznikla v USA legislativní definice terorismu, která se stala téměř okamžitě celosvětově nejvíce užívanou definicí. Říká, že terorismus je takové použití násilí nebo hrozby násilím, které zpravidla bývá zaměřené proti nezúčastněným osobám s jediným cílem, a to vyvolat strach, díky němuž jsou pak dosaženy politické, náboženské nebo ideologické cíle. V definici terorismu jsou zahrnuty i kriminální zločiny, které jsou ve své podstatě symbolické a vedou k dosažení jiných cílů, než na které je zaměřen kriminální čin (Smetana, Ščurek, 2011). V americké armádě byla v roce 1983 používána následující definice: „*Promyšlené použití násilí nebo hrozby násilím, za účelem získů politické nebo ideologické povahy, prováděné prostřednictvím zastrašování, násilného donucování nebo vzbuzování obav*“ (Janošec, str. 20, 2010).

¹ Mezi další formy extremismu patří také fašismus a komunismus.

V rámci EU existuje jednotná definice, která se poprvé objevila 27. prosince 2001 v dokumentu schváleného Radou EU. „*Teroristické činy jsou definovány jako úmyslné jednání, které může závažně poškodit zemi nebo mezinárodní organizaci zastrašením obyvatelstva, různými druhy protiprávního donucování nebo destabilizací či zničením základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury*“ (Access to European Union law, 2010)

Na půdě Organizace spojených národů existuje celá řada definic terorismu, jako příklad lze uvést následující. „*Různá hrozba násilí nebo násilné činy, které vydávají v nebezpečí životy nevinných lidí nebo způsobují jejich smrt anebo vystavují riziku základní práva, a které uskutečňuje jedna osoba nebo skupina osob na cizím území, na volném moři nebo na palubě letadla s cílem zavedení teroru a dosažení nějakého politického cíle*“ (David, Malacka, 2005, str. 76).

Rovněž Severoatlantická aliance uvádí, že: „**Terorismus** – *nezákonné použití nebo hrozba použití síly nebo násilí proti jednotlivcům nebo majetku s cílem donutit k ústupkům nebo zastrašit vlády nebo společnost za účelem dosažení politických, náboženských nebo ideologických cílů.*“ (Janošec, 2010, str.9)

2.2 Cíle terorismu

K teroristickým útokům dochází z různých důvodů. Může jít o to, že teroristé na sebe chtějí upozornit a hrdě se ke svým činům hlásí, nebo naopak chtějí snížit riziko odhalení, a proto volí strategii anonymity. Hlavním účelem nebývá zničení svých obětí, ale spíše chtějí psychologicky ovlivnit jak přímé, tak nepřímé diváky.

Jsou uváděny tři hlavní cíle (Řehák, Foltin, Stojar, 2008):

- **Reklamní cíl** – dochází k tomu, že teroristé chtějí zaujmout veřejnost pomocí hromadných sdělovacích prostředků. Právě násilnou akcí se snaží dát vědět o existenci nebo programu teroristické organizace. A právě tomu dnešní sdělovací prostředky, které jsou dychtivé po dramatických a drastických exkluzivních zprávách, velkou měrou napomáhají.
- **Jednorázový násilný akt** – jde o docílení konkrétních cílů, kterými jsou likvidace určitých osob nebo zničení konkrétních objektů. Teroristická akce slouží k zastrašení politické moci nebo náporu na politickou moc. Mnohdy k takovéto akci dochází z důvodu doplnění své výzbroje, k opatření financí nebo

propuštění vězňů – jiných teroristů, apod. Oběťmi takového útoku se stávají často zcela nevinní lidé.

- **Strategický cíl** – v tomto cíli jde především o to, že terorismus zde představuje jakýsi prostředek vedoucí k destabilizaci režimu. Jedná se o takovou teroristickou akci, kdy vyprovokují státní moc k takovým útlakům a násilí, jejichž důsledkem má být vzbouření mas.

2.3 Typologie terorismu

Terorismus je fenomén, který se velmi rychle vyvíjí, a proto je velmi těžké ho kategorizovat. Pro typologii se využívají různé přístupy a pohledy, které vycházejí z empirických poznatků o teroristických aktivitách. Právě podle motivace teroristů, lze vypracovat takovou typologii, zahrnující „**nepolitické formy**“ terorismu:

- a) Terorismus kriminální – jde o takové napadení, které je zaměřené na získání privátních materiálních výhod;
- b) Terorismus patologický – teroristické akce prováděné za účelem dosažení psychického sebeuspokojení;
- c) Terorismus politický, resp. ideologický – akce provedené ze skupinových důvodů bez hledání přímých hmotných výhod (MVČR, 2009). Tuto kategorii můžeme v tom základním rozdělení, na kterém se odborníci shodují, rozdělit na terorismus:
 - **Státní terorismus** – jde o aktivity k zastrahování obyvatelstva ze strany státních orgánů (armáda, policie a ostatní státní složky);
 - **Nestátní terorismus** – aktivity, které se snaží o rozvrácení systému na území jiného státu.

Státní a nestátní terorismus lze členit na represivní a subverzivní (Souleimanov, 2010):

1) Státní terorismus:

- a) **Represivní** – teroristické aktivity uplatňované uvnitř státu, ze strany vedení státu vůči níže postaveným členům (např. opozice);
 - **Establishmentu** (režimu) – aktivity namířené na udržení režimu proti oponentům, např. domácí opozice;
 - **Okupační či válečný** (barbarismus) – aktivity uplatňované formacemi ústřední vlády či agresora (policí, armádou, aj.) za účelem potlačení vzpoury, likvidace ozbrojeného hnutí odporu. Nejedná se o válečný terorismus, ale o promyšlenou

systematickou politiku zastrasování obyvatelstva okupovaného území za účelem dosažení konkrétních politických cílů.

b) Subverzivní - opak terorismu represivního, tedy je výrazem odporu proti státní či okupační moci, kdy je násilí páčáno ve prospěch zájmů určité politické komunity;

- **realizovaný státem** – aktivity, které jsou páchané speciálními jednotkami jednoho státu na svrchovaném území druhého státu, za účelem potlačení nebo likvidace skupin či jednotlivců;
- **sponzorovaný státem** – aktivity třetího aktéra, sponzorovaného státem a namířené proti občanům jiných států.

2) Nestátní terorismus:

a) Represivní – teroristické aktivity uplatňované uvnitř teroristické skupiny ze strany vedení vůči níže postaveným členům;

b) Subverzivní;

- **Revoluční** – aktivity, kdy cílem je celková změna systému;
 - **Náboženský** - cíle jak náboženských, tak ultralevicových či ultrapravicových teroristických uskupení se mohou lišit. Některé mohou usilovat o celkovou změnu systému, jiné jen o dílčí;
 - **Ultralevicový** - je motivován krajně levicovou ideologií, především anarchismem a komunismem;
 - **Ultrapravicový** – je definován krajně pravicovou ideologií a je realizován různými nacionalistickými, neofašistickými a neonacistickými skupinami nebo jednotlivci;
 - **Anarchistický** – teroristům jde především o změnu politického, sociálního a ekonomického systému;
- **Subrevoluční** - cílem je jen dílčí změna systému;
 - **Ultralevicový;**
 - **Etnicko-separatistický** – cílem je získání vlastního státu nebo autonomie;
 - **„Single-issue“ (monotematický, jednosložkový)** - aktivity páchané jednotlivci nebo skupinami za účelem specifické dílčí společenské změny, např. proti potratům;
 - **Vigilantistický** – aktivity páchané jednotlivci nebo skupinami, kterým jde o právo a pořádek, který údajně stát není schopen zajistit;
 - **Náboženský** – snaha zavést náboženské normy.

2.3.1 Terorismus a guerillová válka

Termín „guerilla“ je převzat ze španělštiny a znamená „**malá válka**“ popřípadě „**partyzánská válka**“. První zmínka o tomto pojmu se vyskytla v průběhu španělské války za nezávislost, která následovala po vpádu napoleonských vojsk v roce 1808. Další vývoj je zaznamenán ve 20. století v Číně a Latinské Americe (Makariusová, 2013).

Zatímco členové guerillového hnutí žijí mimo společnost, většinou na místě, které je velmi těžce dostupné, tak teroristé se zdržují volně ve společnosti, na kterou se chystají zaútočit. Členové guerillového hnutí neútočí na domorodé obyvatelstvo, naopak domorodci bývají velmi důležitými spojenci. Pokud guerilla zaútočí na civilisty, tak se jedná o pečlivě vybranou osobu, která je pro guerillu zásadní. Další odlišností je, že členové guerillového hnutí útočí na ozbrojené síly, kdežto cíle teroristů jsou civilní. Guerilla provádí překvapivé akce proti jednotlivým vojenským jednotkám, vojenským a policejním objektům². Cílem jsou cizí okupační mocnosti i domácí vlády, které podle guerilly porušují práva národnostních, etnických a náboženských menšin.

Dalším rozdílem je, že guerillové jednotky mají uniformy, kdežto teroristé ne. Rozdíl je také spatřován ve využívání zbraní. Zatímco členové guerillového hnutí používají vojenské zbraně, tak teroristé kromě běžných zbraní používají specializované zbraně, např. bomby v autě, bomby odpalované na dálku a další. Liší se také v jednotkách nasazených do boje, u guerilly jsou to čety, roty³, u terorismu malá skupina lidí, obvykle méně než 10. A nakonec dopad dané akce. Zatímco člen guerillového hnutí zamýšlí především oslabení vojenského nepřítele, tak terorista plánuje především psychický nátlak (la Corte Ibáñez, 2009).

2.4 Historie terorismu

První známé teroristické činy se inspirovaly náboženským fanatismem již v 1. století našeho letopočtu. Jednalo se například o terorismus formovaný židovskou nábožensko-politickou skupinou zélótů neboli sikarů, která se postavila proti římské nadvládě a existovala jen několik let. Zéloti spoléhali na to, že pomocí jejich aktivit vyprovokují židovské povstání proti římskému útlaku, neboť Římané okupovali oblasti Blízkého východu. Jejich aktivita byla však ve svém důsledku spíše kontraproduktivní a jejich metody kruté.

² Vojenská velitelství, policejní služebny, sklady munice a vojenského materiálu.

³ Četa má zhruba 40 vojáků, rota od 75 do 200 vojáků.

Až o 700 let později se do dějin zapsala nová skupina tzv. thugové, což byla indická hinduistická sekta. Thugové byli služebníci bohyně Kálí, které zasvětili životy svých obětí a sami získali majetek, kterým podpláceli vrchnost v oblastech svého působení na území indického subkontinentu. Sekta byla aktivní od 7. do poloviny 19. století.

Jednou z nejvýznamnějších teroristických skupin zaštiťující se náboženstvím, která zároveň sleduje ale politické cíle, byli tzv. asasíni. Jejich činnost se vyvíjela na hradě Alamūt v Íráku od 11. do 13. století. Patřili k ismailitské větvi šíitského islámu. Asasíni a thugové byly dvě různé skupiny, které se hned v několika ohledech lišily. Zatímco thugové si své úkryty velmi dobře střežili a majetné cestovatele napadali a pohřbívali v připravených hrobech, asasíni jednali veřejně a své oběti napadali za bílého, často svátečního dne. Jejich obětmi byli především politici, kteří odmítali přejít na jejich verzi islámu. Jak thugové, tak i asasíni byli později přinuceni skončit svou násilnou činnost zaměřenou na náboženské cíle.

Důležitým mezníkem ve vývoji terorismu byla Velká francouzská revoluce (1789-1799). V té době vzniká nový pojem „moderní terorismus“. Příčinou vzniku bylo to, že vláda založená na zastrasování, nátlaku a teroru měla být jedinou možností, jak šířit nové občanské ctnosti, které sama prosazovala. Byl to teror uplatňovaný policií nebo armádou na neloajální vlastní občany.

Od konce 80. let 19. století se význam terorismu měnil, a to v souvislosti s činností ruské organizace Narodnaja volja. Tito aktivisté se snažili o změnu režimu prostřednictvím atentátů. Po občanské válce v USA (1861-1865) se objevila nejvýraznější organizace, a to KKK⁴. Na konci 60. let 20. století souvisí terorismus s válkami v Koreji a Vietnamu. Do 80. let 20. století spadá muslimský fundamentalismus, jeho expanze je spjata s vítězstvím Íránské revoluce v roce 1979. Právě fundamentalističtí teroristé jsou v průběhu akce připraveni zemřít, jedná se především o sebevražedný bombový útok (Souleimanov, 2010).

Na konci 20. století přichází David C. Rapoport, odborník na terorismus ze Spojených států amerických, s tzv. metaforou vln, které jsou vyjádřením jednotlivých vývojových milníků moderního terorismu. **Ve své publikaci** („The Four Waves of Terrorism“) **se zmiňuje o čtyřech vývojových vlnách** (la Corte Ibáñez, 2009):

⁴ KKK – Ku-klux-klan, skupina bývalých i současných tajných, teroristických a militantních organizací pocházejících z jižních států USA

- **První vlna** – je nazývána také **anarchistická**, neboť se v ní objevují prvky anarchistických teorií. Tato vlna započala v roce 1880 v carském Rusku. V této vlně jde o to, že ruští anarchisté terorizovali individuálním a systematickým vražděním politické osobnosti. Akteři této vlny neměli problém s označením sebe sama za „teroristy“. Zajímavé je, že cílem anarchistů nebyly nevinné oběti nebo velké počty civilních obětí v davu, tak jak tomu je dnes. Tato vlna skončila v průběhu 1. světové války.
- **Druhá vlna** – můžeme se setkat s pojmem jak **protikoloniální**, tak **národní**, neboť teroristické motivy byly uplatňovány jen v rámci hranic a území státu, kde teroristické skupiny vznikly a působily. Tato vlna nespočívá na základech anarchistických ideologií, tak jak to bylo u první vlny. Začala v roce 1917 a netrvala příliš dlouho, konec se datuje k roku 1965. Nejvýznamnějším podnětem bylo právo na sebeurčení národů. Vraždy byly nahrazeny atentáty, které byly zaměřeny proti policii a pořádkovým silám. Právě těmito atentáty chtěli teroristé vyvolat neúměrné a násilné reakce státu. Teprve v této vlně si teroristé začali uvědomovat jak důležité je, aby jejich činy byly známy široké veřejnosti. Jakmile skončila tato fáze, teroristé začali klást důraz na hledání a zároveň šíření větší lidové podpory pro své akce.
- **Třetí vlna** – tzv. **vlna nové nacionalistické levice**, započala na konci 60. let 20. století a setrvala do 80. let 20. století. Právě v tomto období zaznamenáváme vývoj mnoha politických konfliktů. Začaly vznikat nové teroristické organizace v Evropě, Latinské Americe a Středním východě, například Frakce Rudé armády RAF v Německu, Rudá brigáda v Itálii atd. Terorismus této vlny, který provozovaly organizace, nabíral v Evropě a na Středním východě nového významu. Organizace začaly spolupracovat se zahraničím a podnikat akce i mimo země původu – vzniká mezinárodní terorismus.
- **Čtvrtá vlna** – tzv. **vlna vzednutí náboženského terorismu**. Tato vlna vznikla v roce 1979⁵ a trvá až doposud. V této vlně se objevuje fenomén islámského fundamentalismu. Jde především o to, že náboženské skupiny rozšiřují svou víru a útočí na jedince, skupiny nebo státy, které nedodržují jejich věrouku nebo je pokládají za odpůrce náboženství, které daní teroristé šíří.

⁵ 1979 – rok kdy došlo v Íránu k revoluci ajatolláhů a počátek doby, kdy se šíří náboženský integrismus.

2.5 Financování terorismu

Terorismus je činnost, která je velmi nákladná a vyžaduje spoustu finančních prostředků. Tyto prostředky potřebují teroristé nejen na plánování a provedení útoků, ale i na výcvik a získání nových aktivistů. Samozřejmě i na nákup zbraní a dalšího vybavení. Komise 2. února 2016 v Bruselu zveřejnila „Akční plán“, který se zaměřuje na dvě oblasti:

- *„Jak vysledovat teroristy prostřednictvím finančních toků a zabránit jim v přesouvání finančních prostředků či jiných aktiv;*
- *Jak narušovat zdroje příjmů využívané teroristickými organizacemi, a to zaměřením na jejich schopnost získávat finanční prostředky.“*

Hlavním zdrojem příjmů teroristických organizací je nezákonný obchod – se zbraněmi, drogy, apod. Využívají také obchod s legálním zbožím. Komise a Evropská služba pro vnější činnost poskytnou zemím na Blízkém východě a v severní Africe technickou pomoc v boji proti nedovolenému obchodování a chtějí, aby země v této oblasti dosáhly souladu s rezolucemi Rady bezpečnosti OSN (Evropská komise, 2016).

Dle Ministerstva vnitra ČR je financování terorismu (MVCR, 2015):

- 1) *„shromažďování nebo poskytnutí peněžních prostředků nebo jiného majetku s vědomím, že bude, byť jen zčásti, použit ke spáchání trestného činu teroru, teroristického útoku nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu, nebo podpoře osoby nebo skupiny osob připravujících se ke spáchání takového trestného činu, nebo“*
- 2) *„jednání vedoucí k poskytnutí odměny nebo odškodnění pachatele trestného činu teroru, teroristického útoku nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu, nebo osoby pachateli blízké ve smyslu trestního zákona, nebo sbírání prostředků na takovou odměnu nebo na odškodnění“.*

Financování terorismu je možné zabezpečovat z:

- 1) Legálních zdrojů
- 2) Nelegálních zdrojů (včetně výnosů z trestné činnosti)

Všechny podoby financování terorismu jsou nebezpečné, ale dá se předpokládat, že odhalení případů financování terorismu z prostředků pocházejících z trestné činnosti je více pravděpodobné než z prostředků pocházejících z legální činnosti. Je to dané tím, že může být vyšetřovaná samotná zdrojová kriminalita a tím se odhalení financování terorismu zvyšuje.

Tab. 2.1: Hlavní zdroje financování terorismu:

Původ	Proces
Legální ekonomické aktivity	Podniky, obchodní činnost, finanční investice
Běžný a organizovaný zločin	Praní špinavých peněz, vydírání, podvody, obchod s lidmi, přepady bank, obchod s kradenými zbraněmi
Stát, vláda a jiné veřejné instituce	Subvence, zakryté platby
Politicky příbuzné skupiny a strany, náboženské komunity, neziskové organizace,	Dobrovolné dary jednotlivých členů nebo zástupců těchto skupin

Zdroj: la Corte Ibáñez, 2009, vlastní zpracování

FATF

Finanční akční výbor (Financial Action Task Force) je mezinárodní mezivládní organizace, která v oblasti boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu vytváří standardy a hodnocení jurisdikcí. Výbor byl založen v roce 1989. O rok později výbor vydal tzv. Čtyřicet doporučení v boji proti praní špinavých peněz. Těchto Čtyřicet doporučení byly v roce 2001 doplněny o 9 Speciálních doporučení v boji proti financování terorismu. Tato doporučení byla několikrát revidována, naposled v únoru 2012. Členské státy EU nejsou členové FATF, ale tzv. regionálního uskupení podle FATF, tj. výboru MONEYVAL při Radě Evropy. FATF se skládá z 36 členů, včetně Evropské komise a 8 přidružených členských uskupení (MFČR, 2013a).

2.5.1 Státy sponzorující terorismus

Terorismus je založen především na boji mezi samotnou teroristickou organizací a určitým nezávislým státem. S postupem času však docházelo v některých zemích ke kooperaci mezi státem a teroristickými uskupeními. Jde o situace, kdy stát začne využívat teroristickou organizaci k uplatnění pozornosti v mezinárodním rozsahu.

Pomoc sponzorujících států, lze rozdělit do čtyř podob:

- První podobu můžeme též nazvat podvodem, neboť vybrané peníze by měly směřovat na humanitární a standardní misionářské činnosti. Můžeme říci, že jde o sponzorování

teroristických skupin nepřímou metodou, přes různé nadace, charitativní organizace nebo nevládní organizace zřízené za tímto účelem. Nicméně je využívají teroristé. Nevládní organizace mají také další účel, a to ten, že teroristům dávají identitu a oficiální zaměstnání.

- Druhá podoba je ve smyslu poskytování výzbroje, instruktorů pro výcvik teroristů, základů a výstroje.
- Třetí podoba spočívá v nepřímých teroristických strategiích, kdy si státy najímají organizace, které na vytipovaný stát zaútočily buď v jiném státě, kde je jeho vliv a přítomnost nežádoucí nebo na jeho území. Tím se podařilo ztížit zjištění totožnosti osnůvatele teroristického činu a zároveň nedocházelo k přímému ozbrojenému konfliktu s napadeným státem.
- Čtvrtá podoba je přímá finanční pomoc. Teroristické organizace dosahují výsledků díky pomoci státu, bez které by to nebylo možné, neboť provozování terorismu je velice nákladnou činností (Eichler, 2010).

V roce 1979 vypracovaly Spojené státy americké seznam zemí, které poskytovaly buď přímou, nebo nepřímou podporu teroristům. V tomto roce byla na seznam zařazena např. Sýrie, Jižní Jemen, Libye. O pár roků později Kuba, Írán, Irák, Severní Korea, Súdán, Sýrie, Libye a Jižní Jemen. V roce 2007 zveřejnily Spojené státy americké seznam zahrnující pět zemí: Kuba, Írán, Severní Korea, Súdán a Sýrie.

- **Irák** – byl ze seznamu vyškrtnut roku 2004 poté, co USA napadly a svrhly režim Saddáma Hussajna.
- **Jemenská lidově demokratická republika** – též zvaná Jižní Jemen. Sloučením se Severním Jemenem vznikla Jemenská republika, která byla v roce 1990 vyškrtuta.
- **Libye** – na seznamu byla do roku 2006, a poté byla odstraněna, neboť přijala zodpovědnost za výbuch letu Pan Am 103 z roku 1988. K explozi došlo nad Lockerbie ve Skotsku, kde zahynulo 270 lidí. Libye souhlasila s vyrovnáním rodinám obětí letu a při vyšetřování tohoto případu plně spolupracovala. Nejdůležitější bylo to, že Libye se dohodla se Spojenými státy americkými na spolupráci v boji proti terorismu (Terrorism Issues, 2013).
- **Severní Korea** – měla být odstraněna v červnu 2008 pod příslibem odzbrojování. USA nevyškrtly Severní Koreu ze seznamu zemí podporující terorismus, a proto přerušila rozebírání svých jaderných zařízení. V lednu 2015 Pchjongjang nabídl, že zastaví jaderné testy, pokud Washington nebude pokračovat v pravidelných

manévrech společně s Jižní Koreou, neboť KLDR to považuje za nácvik invaze do Severní Koreje. Toto Spojené státy odmítly a tvrdí, že to má pouze obranný charakter (Novinky, 2015).

- **Írán** – údajně jde o stát sponzorující terorismus od roku 1984. V USA je považován za nejaktivnějšího státního sponzora terorismu. Po celém Blízkém východě a Střední Asii dává nejen materiální a finanční, ale i logistickou podporu pro teroristické i militantní skupiny. Nejvíce kritizované jsou v Íránu Islámské revoluční gardy⁶ a ministerstvo zpravodajství a bezpečnosti. Tyto organizace jsou zapojovány do plánování a přípravy teroristických činů. Někdy i vyzývají různé skupiny k tomu, aby používaly k dosažení svých cílů terorismus. Írán také vystupuje tvrdě proti Iráku. Velkou íránskou hrozbou je program výstavby zbraní hromadného ničení (Eichler, 2010).
- **Kuba** – je v seznamu zemí sponzorující terorismus od roku 1982. Doposud není znám nějaký projev sponzorování mezinárodního terorismu. Faktem ale zůstává, že Kuba se odmítá aktivně zapojit do boje proti mezinárodnímu terorismu. Pobývají zde členové teroristických skupin ETA, FARC⁷ a ELN⁸ (Eichler, 2010). Spojené státy 29. května 2015 vyškrtnly Kubu ze seznamu. Vymazání Kuby je klíčovým krokem pro obnovení diplomatických vztahů, které byly zpřetrhány po kubánském komunistickém převratu z roku 1959 (IDNES, 2015).
- **Súdán** – označení jako sponzorující stát získal v roce 1993. Vláda tohoto státu zasáhla proti podezřelým lidem, jež údajně zneužívali území Súdánu k naplánování teroristických akcí, a také proti osobám súdánského původu, které se zapojily do činnosti mezinárodních teroristických organizací (U. S. DEPARTMENT OF STATE, 2012).
- **Sýrie** – je prvním členem tohoto seznamu. Politickou podporu pro různé teroristické skupiny poskytuje, i přesto, že je tím ovlivněna stabilita regionu. Poskytuje politickou pomoc palestinským teroristickým organizacím a pomoc i zbraně Hizballáhu⁹. I přesto spolupracuje s USA v boji proti Al-Kajdě a podniká opatření pro zamezení přesunu zahraničních bojovníků do Iráku (Eichler, 2010).

⁶ Islámské revoluční gardy – ozbrojené elitní síly Íránu

⁷ FACR – Revoluční ozbrojené síly Kolumbie – lidová armáda.

⁸ ELN – Národní osvobozená armáda. Druhá největší guerillová skupina v Kolumbii.

⁹ Hizballáh – libanonská šíitská (jeden ze dvou hlavních proudů islámu) politická a militantní organizace.

2.6 Nejvýznamnější teroristické organizace

Teroristická organizace je skupina teroristů, která funguje koordinovaných způsobem a zaměřuje se na dosažení specifických cílů podle přesné a několikastupňové hierarchické struktury (Smetana, Ščurek, 2011). **K nejvýznamnějším patří:**

Al-Kajda

Byla založena v roce 1988 Usáma bin Ládinem, který byl považován za strůjce druhého útoku na World Trade Center (viz kap. 2.7.). Mezinárodně hledaný terorista byl zabit americkými speciálními jednotkami až v roce 2011 v Pákistánu. Jeho novým nástupcem je Ajmán al-Zawahri. Právě tento muž byl kdysi vůdcem palestinského křídla „Muslimského Bratrstva“. Bin Ládín spolu se al-Zawahrinem založili afghánskou osvobozenickou organizaci MAK – Maktab al-Khidamat. Al-Kajda patří k nejznámějším teroristickým organizacím, obzvláště kvůli útoku 11. září 2001 na americké World Trade Center. Prakticky jde o zastřešující organizaci, která spojuje jednotlivé seskupení teroristů v různých zemích a vytváří tak celosvětovou teroristickou frontu.

Organizaci tvoří lidé, kteří se angažovali nebo angažují v politickém životě dané oblasti, přičemž mají velmi dobrou znalost zákonů a mnohdy i vysokoškolské vzdělání. Právě jejich schopnost komunikovat s nejmodernější technikou je staví do pozice velmi nebezpečných protivníků. Základ tvoří islámisté. Usama bin Ládín vlastnil několik průmyslových a obchodních společností v Saúdské Arábii a Súdánu (Smetana, Ščurek, 2011).

Po smrti Usamy bin Ládina se diskutuje o fungování Al-Kajdy. Zdá se, že současná Al-Kajda není již schopná uskutečnit tak velkou akci, jako byl útok roku 2001. K čemuž pomohla nejen bin Ládínova smrt, ale také zneškodnění dalších nejvyšších protagonistů teroristické sítě (IDNES, 2012).

ETA – Baskicko a jeho svoboda

Baskická separatistická teroristická organizace patřila k nejradikálnějším z evropských teroristických organizací. Vznikla v roce 1959 ve Španělsku. Cílem bylo vytvořit nezávislý socialistický stát. Dalším cílem byla např. amnestie všem internovaným členům organizace i členům ve vyhnanství. Počet členů se odhaduje na cca 700 z toho je 30 až 40 vůdců. Má dvě velitelství – jedno ve Španělsku a druhé ve Francii. Na financování se podílí jak členové organizace – členským darem, tak i finanční sponzoři ze zahraničí.

V roce 1961 ETA provedla největší bojový útok na vlak převážející veterány občanské války ve Španělsku na 25. výročí oslav. Největším úspěchem byl však atentát na předsedu španělské vlády – admirála Luice Carrera Blanca, v prosinci 1973 (Smetana, Ščurek, 2011). V lednu roku 2011 se ETA rozhodla vyhlásit trvalé a všeobecné příměří, které si bude moci mezinárodní společenství ověřit (EUROSKOP, 2011).

FATAH – Izrael/Palestina

Organizace byla založena v roce 1958 a od roku 1967 působí jako součást Organizace pro osvobození Palestiny. Jedná se o rozsáhlou organizaci, která sdružuje a využívá ke své činnosti řadu palestinských občanů a najímaných izraelských levicových radikálů.

Původním cílem bylo úplné získání nezávislosti Palestiny a vytvoření palestinského státu. Prostředkem k tomuto cíli byla přímá konfrontace s Izraelem. 1965 provedla FATAH první útok, kdy se pokusila sabotovat izraelský národní rozvaděč vody, útok byl však zmařen. Odhadem má asi 10 000 členů. Zajímavostí je, že rodina každého bojovníka, který při útoku na izraelský cíl zemře, dostane 2 000 dolarů a za bojovníka, který bude zraněn nebo uvězněn dostane 300 dolarů (Smetana, Ščurek, 2011).

HAMÁS – Izrael/Palestina

Jedná se o organizaci, která byla založena v roce 1987 v Egyptě. HAMÁS využívá politickou činnost, jejímž úsilím je vytvořit islámský palestinský stát na místě Izraele a na místě světské Palestinské správy. Organizace HAMÁS je populární zejména v Pásmu Gazy¹⁰. Řadu stoupenců má také v zemích na Blízkém východě a na západním břehu Jordánu. První útok byl zorganizován v roce 1994 jako reakce na masakr 29 muslimských věřících v Hebronu v mešitě Ibrahimi (Pelegrinova, 2006). V současné době panuje v Pásmu Gazy **vláda Hamasu**, zatímco západnímu břehu vládne Fatah (Novinky, 2014).

HIZBALLÁH – Libanon

Jedná se o libanonskou šíitskou organizaci, která existuje od roku 1982. Cílem bylo založit islámskou republiku podle vzoru Íránské islámské republiky a chránit Araby na muslimském území před židovským obyvatelstvem. Svou slávu si získal skrze vojenský odpor vůči Izraeli, především po jeho vniknutí do Bejrútu v roce 1982. Evropská unie v roce 2013 zařadila Hizballáh na seznam teroristických organizací, hlavně proto, že se zapojila do boje

¹⁰ Pásmo Gazy – oblast při pobřeží Středozemního moře.

v Syrské občanské válce. V současné době má obrovskou vojenskou síť jak v Libanonu, tak v Sýrii.

ÓM ŠINRIKJÓ– Japonsko

Organizace založená v červenci 1987, v Tokiu. Jedná se o sektu hlásající konec světa. Sekta používala na své útoky chemické zbraně – sarin. Největší sarinový útok provedla roku 1995 v tokijském metru, útoku podlehl 12 lidí. V roce 2000 se přejmenovala na Aleph a odklonila se od brutálních metod a obětem útoku v tokijském metru se omluvila.

TÁLIBÁN – Afghánistán

U zrodu v roce 1994 stálo málo známe studentské hnutí v Kandaháru. Jde o organizaci islámských extremistů působících v Afghánistánu a v hraničních oblastech Pákistánu. Cílem bylo zavedení islámského státu ovládaného podle zásad islámského práva šaría. V roce 1996 se podařilo Tálibánu zmocnit hlavního města Kábul a tím se fakticky ujal vlády v Afghánistánu. V roce 2001, díky americké vojenské intervenci, se podařilo nadvládu Tálibánu ukončit (Smetana, Ščurek, 2011).

IRA

Irská republikánská armáda, která v Severním Irsku bojovala proti britské nadvládě. Nicméně se vzdala terorismu a své cíle hodlá prosazovat jen demokratickými metodami. V současnosti je oficiálně rozpuštěna. V této době působí v Severním Irsku tzv. Pravá IRA. Tato skupina se odtrhla od Irské republikánské armády v roce 1998. Bylo to na protest souhlasu s dohodou o mírovém uspořádání Severního Irska (Česká televize, 2013)

ISLÁMSKÝ STÁT (IS)

IS je radikální sunnitská džihádistická organizace blízká Al-Kájdě. Organizace byla původně založena s cílem svrhnout jordánského krále. Od roku 2013 působila v Sýrii a začátkem roku 2014 operuje v Iráku, kde nejprve ovládla západní provincie a postupně se posouvá na sever Iráku. Chalífou¹¹ je šéf organizace Abú Bakr Bagdádí. Ten oznámil, že ISI (Islámský stát v Iráku) se spojil pod novým názvem ISIL (Islámský stát v Iráku a Levantě). Islámský stát vybírá na svých území daně, například za průjezd kamiónů. Platit mu musejí i křesťané (NOVINKY, 2016). Podle odhadů bojuje za Islámský stát 27 000 až 31 000 bojovníků (TN.CZ, 2015). IS je v současné době považován za nejnebezpečnější teroristickou organizací na světě.

¹¹ Chalífa – nejvyšší duchovní autorita islámu.

2.7 Nejznámější teroristické útoky

Protože terorismus sahá hluboko do historie, je problematika teroristických útoků velmi rozsáhlá. Část teroristických útoků je spojena s islámským fundamentalismem. Nezanedbatelný je rovněž počet sebevražedných teroristických útoků (Smetana, Ščurek, 2011).

Se stoprocentní jistotou lze říct, že každý teroristický čin způsobuje řadu škod. Dopad terorismu vidíme nejen ve ztrátách na životech a zničeném majetku, ale má i negativní vliv na ekonomiku. Tento dopad má za následek propad cestovního ruchu či pokles akcií, ale také i pokles světových měn (Finance, 2007).

Teroristický útok v Paříži, 13. listopadu 2015

Celkem šest explozí a 129 obětí. Přesně tolik si vyžádal teroristický útok spáchaný ve večerních hodinách. První dvě exploze byly zaznamenány v blízkosti Stade de France, kde probíhalo přátelské utkání mezi Francií a Německem. Na zápase byl přítomen i prezident Hollande, který byl okamžitě evakuován. Další útok se konal v baru Le Carillon a restauraci Le Petit Cambodge. Největší masakr byl v koncertní síni Baclatan, kde probíhal koncert death metalové skupiny. Bylo potvrzeno, že zemřelo osm útočníků. Bylo prokázáno, že atentát spáchal islámský stát. Francie v dalších dnech uskutečnila odplatu a útoky byly směřovány na cíle v Sýrii a Iráku (IDNES, 2015).

Teroristické útoky v Bombaji, 26. listopadu 2008

V roce 2008 došlo v Bombaji k jednomu z nejkrvavějších útoků. Útočníci zaútočili na 10 až 17 cílů. Série těchto útoků začala 26. listopadu 2008 a trvala šedesát hodin. Zahynulo přes 160 obětí, přičemž dalších 300 bylo zraněno. Terčem útoků bylo nádraží, luxusní hotely a židovské kulturní centrum (IDNES, 2012).

Celkem 12 teroristů bylo perfektně připraveno. Svědčí o tom i fakt, že znali velice dobře místa, kde se bojovalo a byli také vybaveni mobilními telefony, vyzbrojení granáty a automatickými zbraněmi. Amir Kasaba byl jediný z útočníků, který přežil a v roce 2012 byl popraven (IHNEE, 2012).

Teroristický útok v Londýně, 7. července 2005

Jednalo se o sebevražedné atentáty 4 lidí, kteří se ráno sešli na stanici Luton. Společně cestovali vlakem na nádraží King's Cross v centru Londýna, poté se rozešli dle svých vražedných misí. Tři teroristé se odpálili ve třech zastávkách metra mezi stanicemi King's

Cross a Russell Square. Hodinu nato čtvrtý útočník vyhodil do povětří autobus na náměstí Tavistock. Přes 700 lidí bylo zraněno a 52 lidí zemřelo. Pro Velkou Británii tento teroristický útok znamená totéž, co pro Američany 11. září 2001 (LIDOVKY,2015).

Škola v Beslanu, 1. – 3. září 2004

V ruském Beslanu vniklo 1. září 2004 30 čečenských islamistických separatistů do základní školy. Bylo zadrženo asi 1 100 lidí, 50 dětem se podařilo uprchnout. Vyjednávači navázali s teroristy kontakt, ti však odmítli propustit rukojmí i nabídku volného obchodu do Čečenska nebo Inguška. Poté propustili 10 žen a 16 dětí. 3. září povolili odvézt mrtvá těla, jakmile se ke škole přiblížily nákladní vozy, ozvala se exploze a střelba. Skupina školáku se dala na útěk. Do budovy okamžitě vnikly ruské jednotky a začaly po teroristech střílet. Všichni ozbrojenci byli zabiti, až na jednoho, Nur-Pašu Kulajeva, který byl v roce 2006 odsouzen k doživotí. Během atentátu zahynulo 334 rukojmích a přes 700 bylo zraněno. O život přišlo také 13 příslušníků jednotek, které se na osvobození podílely (ČT24,2014).

Teroristický útok v Madridu, 11. března 2004

11. března 2004 ve čtyřech vlacích na madridském nádraží Atocha a v dalších dvou stanicích (El Pozo, Santa Eugenia) explodovaly bomby. Pro Španělsko to byl nejhorší teroristický útok v dějinách. Během exploze zemřelo 191 lidí a přes 1 247 bylo zraněno. Teroristé zaútočili tři dny před španělskými parlamentními volbami. Nejspíš proto tehdejší španělská vláda označila za viníka baskickou teroristickou organizaci ETA. Motivem terorismu byla zřejmě účast Španělska ve válce v Iráku. Mezi obviněnými byli Tunisán, Alžírán, Egyptan, Syřan, Španěl a několik Marokánců, kteří byli údajně členy islamistické skupiny napojené na Al-Kajdu (IDNES, 2004).

Útok v moskevském divadle Dubrovka, 23. října 2002

V moskevském divadle Dubrovka, během muzikálového představení, konaného 23. října 2002 došlo k obsazení divadla několika ozbrojenými Čečenci. Teroristé vzali jako rukojmí 800 diváků a účinkujících. Za jejich propuštění Čečenci požadovali ukončení války v Čečensku, stažení ruských jednotek a propuštění čečenských zajatců. K útoku byly využité také sebevražedné atentátnice tzv. černé vdovy. Těmto vdovám jde o pomstu za mrtvé muže, čečenské teroristy, kteří byli zabiti v bojích s ruskou armádou. Útoky černých vdov v Rusku nejsou vůbec ojedinělé a jejich hrozba je stále aktuální. První den bylo propuštěno 200 lidí. Třetí den vyjednávání podnikly záchrannou akci jednotky ministerstva vnitra a speciální

jednotky, při které byl použit neznámý plyn. Výsledkem byla ovšem nejen smrt všech teroristů, ale i 129 rukojmí (Česká televize, 2008).

Antraxové útoky v USA, 2001

Brzy po druhém útoku na WTC, došlo k rozeslání obálek kontaminovaných antraxem. Antraxové útoky proběhly ve dvou vlnách. První dopisy byly rozeslány 18. září 2001. Tyto obálky byly rozeslány pracovníkům médií a vysoce postaveným úředníkům. Obálky přišly do redakcí ABC News, CBS News, NBC News a listu New York Post, které jsou všechny v New Yorku. Jedna dorazila do vydavatelství na Floridu. Po třech týdnech následovala druhá vlna. Byly to dva dopisy adresované demokratickým senátorům – Tomu Daschlemu a Patricku Leahymu. Dopis určený Daschlemu otevřel jeho spolupracovník a dopis s Leahyho jménem se našel až v listopadu v poštovním pytli, bylo na něm totiž špatné směrovací číslo. Při útocích zemřelo 5 osob a dalších 15 bylo zraněno. Náklady na dekontaminaci zasažených budov přesáhly 1 miliardu dolarů. Pachatelem byl doktor Ivins, zaměstnanec armádní laboratoře, který spáchal sebevraždu (LISTDOSE, 2013).

World Trade Center, 1993, 2001

První útok byl zaznamenán již 26. února 1993, kdy v nákladním autě před Světovým obchodním centrem byla umístěna bomba. Záměrem teroristů bylo narušit statiku budovy, což se jim nepovedlo. Při útoku zemřelo šest lidí a stovky osob byly zraněny. Údajně celou akci financovala Al-Kajda a pachatelem byl pákistánský muslimský extremista.

Jeden z největších teroristických útoků v dějinách lidstva se uskutečnil 11. září 2001. Jednalo se o únos čtyř letadel, dvě z nich narazila do věží Světového obchodního centra, třetí narazilo do Pentagonu ve Washingtonu a čtvrté se zřítilo v neobytné oblasti v Pensylvánii. Během tohoto útoku zahynulo 3 000 lidí, přičemž 8 900 bylo zraněno. K tomuto útoku se přiznala teroristická organizace Al-Kajda (LISTDOSE, 2013).

Sarinový útok v japonském metru, 20. březen 1995

Za tímto útokem stojí již zmíněná teroristická organizace Óm šinrikjó. Terčem desetičlenného komanda z této sekty se stalo metro. Při útoku byl použit prudce jedovatý plyn, sarin, a následkem toho zemřelo 12 osob a u další několik tisíc se projevíly vážné problémy. Tento útok se vepsal do dějin Japonska jako jeden z nejmasovějších teroristických útoků v dějinách terorismu, a zároveň jako jeden z prvních útoků, při kterém byla použita chemická zbraň namísto výbušniny. Útok byl proveden v ranních hodinách v blízkosti

důležitých vládních budov a sliboval si velké množství obětí. Vůdcem sekty byl Asahara Šokó a spolu s dalšími 12 členy byli v roce 2011 odsouzeni k smrti (ČT24, 2010).

2.8 Metody terorismu

Informace, které jsou k dispozici o teroristických aktivitách, nemají pouze ideologický a politický charakter, ale jsou to také informace, které odhalují podstatu činnosti a teroristické metody. K dosažení teroristického cíle používají teroristé nejrůznější metody, viz níže. Obecně lze říci, že čím větší škodu použitá metoda způsobí, tím je mezi teroristy oblíbenější a stává se více používanou. S postupem času mají teroristé stále více informací a metody se tím stávají radikálnější a nebezpečnější.

K využívaným metodám patří (Janošec, 2010):

- pumové atentáty,
- sebevražedné atentáty,
- atentáty na významné osobnosti,
- únosy lidí a braní rukojmí,
- únosy dopravních prostředků (případně další využití k provedení útoku),
- používání zbraní hromadného ničení (nukleární terorismus),
- používání raket, minometů a řízených střel,
- používání chemických zbraní,
- používání nástrojů kybernetického terorismu.

Od 20. století dostaly nový rozměr například atentáty, kdy cílem není už jen významná osobnost, ale útoky jsou směřovány na nic netušící dav při různých kulturních, sportovních a společenských akcích (Smetana, Ščurek, 2011).

Nejmodernější metody terorismu

Nejmodernější metody teroristů jsou založeny na využití technologií zbraní hromadného ničení. Hrozbou jsou především zbraně chemické, biologické, radiologické a jaderné. Doposud byla použita jen jedna, a to chemická zbraň.

Chemické zbraně

Chemické zbraně se vyznačují jednak snadnou dostupností, nízkou cenou, ale i snadnou výrobou. Pro teroristy velmi lákavou, ale zároveň nebezpečnou je tzv. **binární chemická munice**. Binární chemická munice obsahuje dvě vzájemně oddělené relativně

netoxické chemické látky, které při sloučení reagují za vzniku bojové chemické látky. Příklad, kdy teroristé použili chemickou zbraň, byl zaznamenán jen jeden v Japonsku (1995), jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole (Janošec, 2010).

Biologické zbraně

Zdrojem biologických zbraní jsou patogeny, které vyvolávají např. neštovice, antrax, tularémii, Q-horečku, apod. Nicméně terorista může použít jakýkoliv patogen nebo toxin. Biologická zbraň se vyznačuje vysokou účinností, má mnohem vyšší toxicitu než nejnebezpečnější bojové chemické látky. Ovšem pro většinu teroristických organizací je nemožné vytvořit biologickou zbraň a provést biologický útok (Janošec, 2010).

Radiologické zbraně

Cílem radiologických zbraní je rozptýlit radioaktivní látky do životního prostředí, čímž může dojít ke kontaminaci vody a půdy. Jednou z metod radiologického terorismu je sestavení tzv. **špinavé bomby**. Její sestavení je poměrně snadné. Využívá se konvenční výbušnina, jenž může být např. TNT, které rozprašuje do prostoru radioaktivní materiál. Tento materiál je dostupný, např. ze zdravotnictví nebo z vojenské sféry. Špinavá bomba ohrožuje životy nejenom svým výbuchem ale také následnou radiací. Tato radiace však nedosahuje života ohrožující úroveň, ale má spíše psychologický dopad. Další z metod radiologické zbraně může být **útok na jaderné zařízení**. Nejedná se o způsobení přímo jaderné reakce, ale dochází k uvolnění radioaktivních látek a k zamoření oblasti (Bílková, 2005).

Jaderné zbraně

Možnost vytvořit jadernou zbraň je po technické i technologické stránce velmi náročné, proto je snadnější použít chemickou nebo biologickou zbraň. Navíc výroba chemické nebo biologické zbraně se dá lépe utajit, než výroba zbraně jaderné. Užití jaderné zbraně by mohlo vést k nepřiměřené destrukci, která je pro teroristy těžko kontrolovatelná (MVČR, 2009).

2.9 Kyberterorismus

Kyberterorismus je taková teroristická aktivita, která pro dosažení svých cílů zneužívá počítačové technologie. Kyberterorismus může vyvolat strach, může vydírat, může být zaměřen proti vládním institucím, proti armádě nebo proti civilní populaci. V každém případě

je jeho aktivita spojena s kybernetickým prostorem, a to buď jako s prostředkem nebo jako s cílem svého ničivého působení (MVČR, 2015; INFLOW, 2012).

Kyberterorismus je možné vymezit jako: „*promyšlený, politicky motivovaný útok proti informačním a počítačovým systémům, počítačovým programům a datům, vedený subnárodními skupinami nebo tajnými agenty, jehož výsledkem je násilí proti nezúčastněným a nebojujícím osobám*“ (Janošec, 2010, str.49)

Kyberterorismus je považován za celosvětovou hrozbu. Severoatlantická aliance pokládá kyber útok za stejně vážný jako raketový útok. Kybernetický terorismus se často používá ve spojení s reálným terorismem. Až 50 % hackerských skupin přiznává, že za jejich útoky není nic jiného než politické důvody (Janošec, 2010, INFLOW, 2012).

V uplynulých letech bylo zaznamenáno na tisíce různých útoků na informační systémy. Právě pro teroristy představuje kybernetický prostor výborný nástroj pro komunikaci. Použitím dnešních technologií (mobilní telefon, internet) umožňuje rychleji a pružněji reagovat, vyměňovat si informace a dosahovat cíle. Jako příklad kyberterorismu, lze uvést případ z Texasu, kdy na texaské univerzitě v Austinu získala irská politická strana Sinn Féin prostřednictvím internetu tajné informace o britských armádních a policejních operacích v Irsku a předali je Irské republikánské armádě (IRA) (Janošec, 2010).

Tyto útoky nebývají tak nákladnou záležitostí a velmi snadno nadělají velké škody. Vypátrat viníka bývá ve většině případů nemožné. USA, Izrael a arabské státy jsou už dnes v kybernetické válce a není vyloučeno, že taková situace nastane i v Evropě (ČT24,2014).

3 Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie se zaměřením na boj proti terorismu

Pro Evropskou unii bylo velmi důležité vytvořit Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU (SZBP) a to hned ze dvou důvodů. Jednak aby mohla vystupovat jednotným hlasem a za druhé, aby v různých mezinárodních otázkách mohla hájit své zájmy. SZBP i po svém vytvoření v roce 1992 procházela různými změnami, ta nejzásadnější přišla s Lisabonskou smlouvou, která byla podepsána v roce 2007, ale v platnost vstoupila o dva roky později (Benedeta, 2013). Následující kapitola je zaměřena na vznik Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU.

3.1 Vznik společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU

V roce 1992 došlo k významné události. Byla podepsána Maastrichtská smlouva, která vstoupila v platnost o rok později a díky této smlouvě vznikla **Společná zahraniční a bezpečnostní politika**. Vznik této politiky neznamenal počátek spolupráce mezi členskými státy, ani převzetí pravomocí členských států v této oblasti se třetími zeměmi. Týkalo se to pouze jednoho z kroků postupného vývoje evropské integrace.

O spolupráci v otázkách národní bezpečnosti se jednalo už dříve než v roce 1992. Ke kořenům bezpečnostní spolupráce EU se dostáváme mnohem dříve, a to již v roce 1951, kdy došlo k podpisu **Pařížské smlouvy**, na jejímž základě vzniklo **Evropské společenství uhlí a oceli** (ESUO)¹². I přesto, že toto integrační seskupení nebylo přímo určeno k řešení bezpečnostních otázek v Evropě, lze shledat určitou myšlenku, že vypuknutí války mezi vzájemně propojenými a také závislými státy je méně pravděpodobné. Proto vznik ESUO byl dalším důležitým počinem ke sjednocení poválečné Evropy. Později vzniklé **Evropské hospodářské společenství** (EHS)¹³ v roce 1958 nemělo stejně tak jako ESUO pravomoci v zahraniční politice ani v obranné (Euroskop, 2013).

Je také nutné si uvědomit, že v této době již existovala tzv. **Západní unie**. Šlo o mezivládní vojenskou a obrannou organizaci, která byla vytvořena v roce 1948 podepsáním Bruselského paktu. O rok později, tedy v roce 1949 došlo k podpisu Severoatlantické smlouvy, na jejímž základě vznikla **Severoatlantická aliance** (North Atlantic Alliance

¹² Zakládající státy Francie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko, Itálie a Německo.

¹³ Zakládající státy Francie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko, Itálie a Německo.

Treaty, NATO). Po uzavření této smlouvy byla Západní unie odsunuta do pozadí a právě NATO se stalo základní bezpečnostní organizací (Janků a Janků, 2010). V roce 1950 došlo k předložení návrhu na vznik **Evropského obranného společenství** (EOS). Důvodem bylo vypuknutí válečného konfliktu v Koreji. Jako priorita v oblasti byla považována otázka znovuvyzbrojení Německa. Právě francouzská vláda se to pokusila řešit předložením tohoto návrhu. Plánem bylo vytvoření evropské armády, jejíž velení by bylo sloučeno do jednoho centra, s jednotným zbrojním programem i s jednotným rozpočtem. Došlo by tak ke znovuvyzbrojení Německa, ale zároveň by Německo nemohlo samostatně nakládat se svojí armádou. K podepsání smlouvy došlo v roce 1952, ale během ratifikačního procesu byla ukončena Korejská válka, a tak vznik EOS ztratil na prioritě. Toto vedlo k tomu, že Francii, která s návrhem přišla, odmítla v roce 1954 přistoupit k ratifikaci. S krachem EOS vznikla znovu otázka začlenění Německa do evropských bezpečnostních struktur. Tentýž rok došlo k podepsání dohody, která zakládala **Západoevropskou unii**. Šlo o organizaci navazující na strukturu Západní unie.

Státy Evropských společenství učinily první krok ke koordinaci zahraniční politiky až v roce 1970 zřízením tzv. **Evropské politické spolupráce** (EPS), jejímž základním cílem byla koordinace zahraniční politiky. V roce 1986 byl podepsán **Jednotný evropský akt** (v platnosti od roku 1987), který s sebou přinesl rozvoj v oblasti EPS. Díky tomuto aktu došlo k formálnímu propojení EPS a ES. Základem druhého pilíře EU se stala Evropská politická spolupráce (Dubský, 2006). V roce 1975 byla založena pracovní skupina **TREVI** (Terrorisme, Radicalisme, Extrémisme, Violence Internationale). Šlo o informační spolupráci ministrů vnitra a justice států ES/EU. Hlavním úkolem byl boj proti mezinárodnímu terorismu a obchodu s drogami. TREVI byla následně obsahově včleněna do činnosti EUROPOLU (Euroskop, 2016).

Na přelomu 80. a 90. let dochází na evropském kontinentu k velkým politickým změnám – postupný rozpad Jugoslávie, znovusjednocení Německa, snižování vlivu USA, pokračující proces integrace, atd. V roce 1991 předsedající Lucembursko předložilo návrh smlouvy, ve kterém představilo model tzv. chrámu, viz Obr. 3.1. Model byl oficiálně zaveden přijetím již zmíněné Maastrichtské smlouvy. Chrámový model se skládal ze **tří pilířů**. První pilíř byl tvořen Evropskými společenstvími (EHS, ESUO, Euratom) a obsahoval nadnárodní roviny. Jeho náplní bylo také budování jednotného vnitřního trhu a hospodářské a měnové unie. Zbylé dva pilíře měly mezivládní povahu. Název druhého pilíře byl **Společná**

zahraniční a bezpečnostní politika a třetí pilíř se nazýval **Spolupráce v oblasti justice a vnitra** (Fiala, Pitrová, 2009).

Obr. 3.1 Maastrichtský chrám

Zdroj: Lacina et al., 2011, vlastní zpracování.

I když Maastrichtská smlouva s sebou přinesla významný krok v integraci, který se týkal rozvoje v oblasti bezpečnosti, tak ze Smlouvy o EU plyne, že forma této politiky je velmi kompromisní. Rysy tohoto kompromisu lze najít už v samotné skladbě maastrichtského chrámu a odmítnutí nadnárodního principu v oblasti SZBP. Rozporuplně působí také cíle a nástroje SZBP, které jsou ve Smlouvě o EU vymezeny zcela obecně bez bližšího popisu. Z následujícího vyplývá, že SZBP je společná jen podle názvu a nikoli podle vlastního obsahu. Slovo „společná“ je chápána jinak než u společných politik v rámci prvního pilíře. SZBP je brána v podstatě jako pokračováním zahraničněpolitické spolupráce ze 70. let v rámci EPS (Dubský, 2006).

V roce 1997 byla podepsána Amsterodamská smlouva, která vstoupila v platnost roku 1999. Tato smlouva se pokoušela řešit řadu deficitů, která SZBP obsahovala. Zavedla nový koncept tzv. **společných strategií**, definovaných v Článku 13, Hlavě V. Tyto společné strategie stanoví své cíle, prostředky a dobu trvání. V tomto článku je uvedeno, že společné strategie jsou prováděny v oblastech, kde mají členské státy společné zájmy a jsou

vykonávány prostřednictvím společných akcí a postojů. Díky Amsterodamské smlouvy byly provedeny rovněž institucionální změny. Tou nejdůležitější bylo zavedení nové funkce Vysokého zmocněnce pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Další změna byla v reformě financování SZBP, ve které bylo určeno, že ze společného rozpočtu budou hrazeny nejen administrativní, ale i operativní výdaje misí EU (kromě výdajů na vojenské a obranné operace), a to podle hrubého národního produktu (Fojtíková, 2014).

S podpisem Amsterodamské smlouvy byl postupně definován rámec Společné bezpečnostní a obranné politiky, jako nedílnou součástí Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. V roce 2001 byla podepsaná Smlouva z Nice, která vstoupila v platnost až o dva roky později, 1. února 2003 a je rovněž upravenou verzí Smlouvy o EU. Smlouva z Nice se týkala přípravy na další vlnu rozšíření Unie a také reformy evropských institucí. V oblasti SZBP se reforma specializovala na bezpečnostní a obrannou politiku, a to odstraněním všech zmínek o Západoevropské unii. Další změna se týkala hlasování společných akcí nebo společného postoje, kdy Rada v těchto případech neměla rozhodovat jednomyslně, ale kvalifikovanou většinou (Hrušková, 2013).

Lisabonská smlouva byla podepsána 13. prosince 2007, ale v platnost vstoupila po dvouletém ratifikačním procesu 1. prosince 2009. Člení se na dvě smlouvy, a to na Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o fungování Evropské unie. Tato smlouva zrušila strukturu tří pilířů maastrichtského chrámu. Bývalý druhý pilíř si udržel své mezivládní postavení. SZBP byla na rozdíl od ostatních politik začleněna do Smlouvy o EU, tedy mimo rozsah Smlouvy o fungování EU. Významné změny ohledně rozhodování v záležitostech SZBP nebyly provedeny, všeobecnou zásadou zůstala jednomyslnost Evropské rady nebo Rady EU. Mezi hlavní novinku, kterou Lisabonská smlouva zavedla, bylo zřízení funkce **Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku**, který má EU zastupovat navenek. Vysokému představiteli by v tomto směru měla pomáhat nová instituce, a to Evropská služba pro vnější činnost. Další změnou bylo přejmenování Evropské bezpečnostní a obranné politiky na **Společnou bezpečnost a obrannou politiku** (Fojtíková a kol., 2014).

3.2 Cíle a nástroje SZBP

Cíle SZBP jsou uvedeny v Článku 11 Smlouvy o EU, a patří zde především:

- Hájit společné hodnoty, základní zájmy, nezávislost a jednotnost Unie v souladu se zásadami Charty Organizace spojených národů;

- Posilovat bezpečnost Unie v každém ohledu;
- Respektovat mír a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu se zásadami Charty OSN, jakož i se zásadami Helsinského závěrečného aktu a cíli Pařížské charty, a to i na vnějších hranicích;
- Podporovat mezinárodní spolupráci;
- Rozvíjet a upevňovat demokracii a právní stát, jakož i dodržování lidských práv a základních svobod (Euroskop, 2016).

Nástroje SZBP je možné definovat jako formy, kterými je SZBP prováděna. Nástroje lze rozdělit do dvou skupin, na nástroje upraveny **právně**, a to v zakládajících smlouvách EU a na nástroje definované jako **další**.

Právně vymezené nástroje:

- Obecné cíle a strategické zájmy vymezené Evropskou radou;
- Rozhodnutí o akcích a postojích přijímána Radou;
- Soustavná spolupráce členských států;
- Uzavírání mezinárodních smluv;

Další nástroje:

- Deklarace, demarše;
- Politický dialog;
- Volební pozorovatelské mise (MZV, 2011).

3.3 Institucionální zabezpečení SZBP

Strategickým orgánem SZBP je Evropská rada, která je složena z hlav států - předsedů vlád nebo prezidentů. Hlavním rozhodovacím orgánem je ovšem Rada EU, v tomto případě jde o Radu pro zahraniční věci, nebo o Radu pro všeobecné záležitosti. Občas se Rady účastní i ministři obrany či ministři odpovědní za rozvojovou politiku. Co se týká rozhodnutí, tak ty jsou většinou přijímány jednomyslně, oproti tomu u Společné bezpečnostní a obranné politiky je jednomyslnost žádána vždy. Posléze jsou prováděna Vysokým představitelem pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, a také členskými státy. Než ale dojde k rozhodnutí v Radě EU, je potřeba daná rozhodnutí několikastupňově předjednat, o což se starají pracovní skupiny, kterých je 23, dále pak Politický a bezpečnostní výbor, Výbor stálých zástupců (COREPER) a Rada samotná. Toto pořadí je hierarchické od nejnižšího po nejvyšší a ve většině případů platí, že pokud se nižší stupně dohodnou, ty vyšší tuto dohodu už jen formálně posvěť.

Politický a bezpečnostní výbor (PSC) je operativním, řídicím a kontrolním orgánem. Zasedá na úrovni velvyslanců členských zemí v Bruselu. PSC podává stanoviska Radě a sleduje mezinárodní situaci v rámci SZBP. PSC je pověřen řízením vojenských operací SBOP či udržováním styků Evropské unie s NATO.

Rolí Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku je přispívat pomocí svých návrhů k vytváření SZBP a zajišťovat provádění rozhodnutí, která přijala Evropská rada a Rada EU. Vysoký představitel je také ve funkci místopředsedy Evropské komise zodpovědný za Službu pro nástroje zahraniční politiky. Úkolem je implementace některých finančních nástrojů, například rozpočet SZBP, Nástroj pro spolupráci s partnery, volební pozorovatelské mise EU, aj.

Co se týká Evropské služby pro vnější činnost, jakožto výkonného aparátu Vysokého představitele, má doplňovat diplomatické služby členských států. Dalším úkolem je integrovat zejména SZBP, rozvojovou politiku či Evropskou politiku sousedství.

Mezi další instituce SZBP řadíme i Evropskou komisi, která má zde svého místopředsedu, kterým je Vysoký představitel. Evropská komise se částečně účastní rozhodovacího procesu. Může se dotazovat Rady a předkládat jí své podněty a návrhy. Dále Evropský parlament, který je pouze konzultován a informován o dění v SZBP a Soudní dvůr EU má pravomoc pouze ve výjimečných případech (MZV, 2011).

3.4 Financování SZBP

Do financování SZBP spadá i Společná bezpečnostní a obranná politika, a tudíž je financována z prostředků určených pro tuto politiku. Správní a operační výdaje jsou hrazeny z **rozpočtu EU**. Výjimku tvoří operativní výdaje, které jsou určené na operace související s vojenstvím nebo obranou a případů, kdy Rada EU jednomyslně rozhodne jinak. Finanční rámec EU se sestavuje na 7 let a současné období je v rozmezí 2014-2020. Tento víceletý finanční rámec byl přijet v listopadu 2013. Finanční rámec se dělí na 6 okruhů:

- Inteligentní růst podporující začlenění;
- Udržitelný růst;
- Bezpečnost a občanství;
- Globální Evropa;
- Správa;
- Náhrady.

SZBP je součástí kapitoly „Globální Evropa“. Alokace v rámci současné finanční perspektivy představuje cca 66 286 mld. EUR. Z této kapitoly jsou financovány téměř všechny aktivity EU vůči třetím zemím a dalším externím partnerům. Dále zahrnuje hospodářskou a rozvojovou spolupráci, humanitární pomoc a podporu demokracie a lidských práv. Tyto finanční prostředky jsou ve výši cca 13 mld. EUR ročně.

V tabulce 3.1 je uveden finanční rámec, který se člení do šesti kapitol. Nejvíce podporovanou kapitolou je „Inteligentní růst podporující začlenění“ a má proto největší podíl na výdajích z celkového rozpočtu EU (MZV, 2016).

Tab. 3.1: Výdajové stropy vybraných kapitol z finančního rámce 2014-2020 (v mld. EUR, běžné ceny)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2014-2020
Inteligentní růst podporující začlenění	63 972	66 812	68 941	72 342	75 270	78 751	82 466	508 554
Udržitelný růst	59 304	59 598	62 484	60 191	60 267	60 344	60 422	422 610
Bezpečnost a občanství	2 179	2 246	4 052	2 514	2 655	2 801	2 950	19 397
Globální Evropa	8 335	8 750	9 167	9 432	9 824	10 269	10 509	66 286
Administrativa	8 721	9 076	8 935	9 919	10 346	10 787	11 254	69 038
Kompenzace	29	0	0	0	0	0	0	29
<i>Celkové prostředky na závazky</i>	142 539	146 482	155 004	154 398	158 363	162 952	167 602	919 738
Inteligentní růst podporující začlenění	44,8%	45,6%	44,4%	46,8%	47,5%	48,3%	49,2%	
Globální Evropa	5,8%	5,9%	5,9%	6,1%	6,2%	6,3%	6,2%	

Zdroj: Ministerstvo financí, 2013, vlastní zpracování

Z tabulky lze vidět velké rozdíly mezi výdaji do daných oblastí. Na kapitolu „Inteligentní růst podporující začlenění“ připadá okolo 45 % všech výdajů EU. Kapitola „Globální Evropa“ má jen okolo 6 % podílu na celkových výdajích EU. Obě kapitoly mají vzestupný charakter, roste i celkový objem výdajů z rozpočtového rámce.

Podle Smlouvy o EU jsou operativní výdaje, které souvisí s obranou nebo vojenstvím a výdaje, u kterých tak stanoví Rada hrazeny formou **mimorozpočtového financování**. Mimorozpočtové financování zahrnuje dva základní způsoby:

- 1) příspěvky členských států
- 2) „jiný způsob“ financování.

Výše příspěvku členských států se stanoví podle jejich velikosti ekonomiky, tedy dle HDP. Je však stanoveno, že státy nejsou povinny přispívat. „Jiný způsob“ financování se rozumí například mechanismus ATHENA. Byl zřízen Radou Evropské unie 1. března 2004 (Fojtíková a kol., 2014). Úlohou mechanismu ATHENA je financování společných nákladů operací EU obranného nebo vojenského charakteru. V současnosti financuje 6 vojenských operací:

- EUTM MALI
- EUFOR ALTHEA
- EUTM SOMALIA
- EUNAVFOR ATALANTA
- EUMAM RCA
- EUNAVFOR MED

V minulosti byly z ATHENY financované například tyto operace: AMIS 2, EUFOR RD CONGO, EUFOR TCHAD RCA, EUFOR Libya, EUFOR RCA (Council of the European Union, 2016e).

3.5 Společná bezpečnostní a obranná politika EU

Společná bezpečnostní a obranná politika je součástí Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Toto označení získala díky Lisabonské smlouvě, dříve byl používán název Evropská bezpečnostní a obranná politika. SZBP a SBOP se vzájemně prolínají a navzájem jsou nedílnou součástí. Hlavní účel SBOP spočívá v posilování úlohy Unie při ochraně míru a pomoci udržet mezinárodní bezpečnost nejenom v Evropě, ale i ve zbytku světa. Cílem není ustanovení evropské armády, ale vytvoření civilních a vojenských kapacit spolu s institucionálním zázemím, které mají přispívat k zachování míru a mezinárodního bezpečí a umožnit Evropské unii rychlou odezvu na krizové situace (Lacina et al., 2011).

3.5.1 Vývoj SBOP

Od doby, kdy došlo k neúspěšnému vytvoření Evropského obranného společenství (viz kapitola 3.1) byl učiněn velký pokrok v oblasti bezpečnostní a obranné politiky EU. Už v Maastrichtské smlouvě byly zmíněny záležitosti možné budoucí společné obrany, ovšem v této době mělo klíčovou roli v oblasti zajišťování bezpečnosti Evropy NATO. SBOP vznikla v 90. letech na evropském kontinentu jako následek neschopnosti států Evropské unie samostatně se vypořádat se vzniklými situacemi (válka v Bosně, etnické násilí v Kosovu, a rozpad Jugoslávie). Evropské státy byly značně závislé na NATO. Jelikož ale Spojené státy, jako dominantní člen Severoatlantické aliance, se chtěly po ukončení studené války soustředit na jiné oblasti, byla požadována po Evropské unii větší samostatnost v zabezpečování stability a míru na svém kontinentu (Weiss, 2013).

Na summitu Evropské rady v roce 1999 v Kolíně nad Rýnem bylo učiněno rozhodnutí o posílení SZBP. Posílení bylo chápáno jako vybudování vlastních civilních a vojenských kapacit. Rozpracovány byly také podrobnosti týkající se společné obrany. Ve zprávě z tohoto summitu se poprvé objevil termín „**Evropská bezpečnostní a obranná politika**“. S vybudováním kapacit byla potřeba vytvořit i nové struktury a zpráva zahrnovala i návrh na vytvoření Vojenského výboru, Politického a bezpečnostního výboru a dalších institucí. Ve zprávě byly také uvedené operace vedené se souhlasem a podporou NATO a na operace bez NATO, tedy s použitím prostředků poskytnutých členskými státy EU (Fiala, Pitrová, 2009).

Až s přijetím Amsterodamské smlouvy se začala fakticky realizovat EBOP. Od období Maastrichtské smlouvy byl učiněn velký posun. Zatímco ve Smlouvě o EU z roku 1993 je SBOP určena jen jako budoucí eventualita, v Amsterodamské smlouvě se počítalo již s postupným vymezováním rámce SBOP, který by mohl vést až ke společné obraně. Právě Evropská rada byla pověřena pravomocí rozhodnout o společné obraně. V době Maastrichtské smlouvy neměla EU žádné operační kapacity, proto byly úkoly, které se týkaly mezinárodních operací svěřeny jiné existující organizaci, a to Západoevropské unii (Čl. 17 SEU revidované Amsterodamskou smlouvou). ZEU si v roce 1992 vymezila tři hlavní skupiny úkolů, tzv. Petersbergské úkoly, kterými byly mise k udržení míru, humanitární a záchranné mise a mise bojových jednotek k řešení krize (Handbook on CSDP, 2012). Amsterodamská smlouva stanovila, že tyto úkoly byly zahrnuty do rámce EU a vytvoření EBOP znamenalo pro EU vlastní civilní, vojenské a operační schopnosti k naplňování těchto úkolů. S příchodem Lisabonské smlouvy byl rámec těchto úkolů rozšířen na šest oblastí:

- Záchranné a humanitární mise;
- Operace bojových jednotek k řešení krizí, včetně misí pro prosazování míru;
- Mise na udržení míru a mise na prevenci konfliktů;
- Společné akce v oblasti odzbrojení;
- Stabilizační operace po ukončení konfliktu
- Pomocné a poradenské mise (Čl. 43 SEU ve znění Lisabonské smlouvy).

Důležitý krok v rozvoji EBOP bylo jmenování Javieru Solany do funkce Vysokého představitele unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku. Ten v roce 2000 definoval pět základních principů, na základě kterých má být evropská bezpečnostní a obranná politika založena:

- Princip upřednostňování národních ozbrojených sil;
- Princip dobrovolnosti;
- Princip otevřenosti a transparentnosti;
- Důraz na kapacitu;
- Princip spolupráce s NATO (Matějka in Ort, 2005).

3.5.2 Institucionální zajištění SBOP

Institucionální zajištění vychází ze všeobecné struktury orgánů SZBP. Rozhodujícími orgány jsou Rada EU, Evropská rada a Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. V oblasti vojenského a civilního zvládnutí krizí byly vytvořeny speciální orgány k řešení specifických otázek SBOP.

Jedním s řady stálých výborů SBOP je **Politický a bezpečnostní výbor** (PSC – Political and Security Committee). Tento výbor se schází na úrovni národních velvyslanců a jeho funkce spočívá jako přípravný orgán pro Radu EU. Hlavní úlohou je sledování nejen mezinárodní situace, ale i provádění SZBP včetně SBOP. Také má za úkol provádět politickou kontrolu a strategicky řídit vojenské a policejní operace (Council of the EU, 2016a). Poradenství a doporučení v civilních otázkách poskytuje PSC **Výbor pro civilní aspekty řešení krizí** (CIVCOM – Committee for Civilian Aspects of Crisis Management) (Council of the EU, 2016b). CIVCOM zajišťuje vytváření nevojenských jednotek k řešení krizí a konfliktů.

Dalším je **Vojenský výbor EU** (EUMC – European Union Military Committee). Tento výbor je nejvyšším vojenským orgánem, složený z náčelníků generálních štábů

členských států, kteří jsou zastoupeni jejich stálými vojenskými zástupci. Úkolem je poskytovat poradenství ve vojenských záležitostech, předkládat doporučení týkající se vojenských záležitostí a řídit veškerou vojenskou činnost v rámci EU (Council of the EU, 2016c). Mezi další instituce patří **Politicko-vojenská skupina** (PMG – Politico-military Group), která je zodpovědná za vojenské a civilně-vojenské operace. PMG dává doporučení a rady PSC v této oblasti (Council of the EU, 2016d).

Diplomatickým sborem EU je **Evropská služba pro vnější činnost** (ESVČ), která pomáhá Vysokému představiteli pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku při výkonu SZBP. Hlavním cílem je posílit soudržnost a účinnost zahraniční politiky (EU vnější činnost, 2015). EU využívá při plánování vojenských operací buď národní operační centra členských zemí, nebo plánovací centrum NATO (SHAPE).

Pokud jde o civilní operace, je používám **Útvar schopnosti civilního plánování a provádění** (CPCC – Civilian Planning and Conduct Capability). K dlouhodobému strategickému plánování slouží **Vojenský štáb EU** (EUMS – European Union Military Staff). **Ředitelství pro zvládání krizí a plánování** (CMPD – Crisis Management and Planning Directorate) se snaží zajistit účinné využití schopnosti EU sjednocovat vojenský a civilní přístup ke krizovému managementu (Weiss, 2013).

V oblasti SBOP působí tři agentury, z nichž nejdůležitější je **Evropská obranná agentura** (EDA – European Defence Agency) se sídlem v Bruselu. Úkolem je rozvíjet obranné schopnosti, spolupracovat při vyzbrojování a při výzkumu a vývoji obranných systémů. Účast v EDA není pro státy povinná (Svoboda, 2010).

3.6 Operace Společné bezpečnostní a obranné politiky

Zahraniční operace jsou nejviditelnějším nástrojem, kterým EU zajišťuje bezpečnost a stabilitu ve svém okolí. První operace byla spuštěna v roce 2003 a od té doby proběhlo více než 30 zahraničních misí, kterých se účastnili vojáci, policisté, ale i soudci a úředníci. Evropská unie nedisponuje vlastní armádou. Při operacích počítá s jednotkami, které ji dají k dispozici členské státy EU, a to v případě:

- Humanitární a záchranné mise;
- Akce v oblasti odzbrojení;
- Poradní a pomocné mise ve vojenské oblasti;
- Mise při předcházení konfliktům a udržení míru;

- Stabilizační akce po ukončení konfliktů;
- Mise bojových sil nasazované při vzniku krizí.

Rozlišují se tři typy operací SBOP (Euroskop, 2016):

- **Vojenské operace** – vojáci v nich zajišťují dodržování míru nebo se ho snaží vynutit;
- **Policejní operace** – pomáhají při výcviku policistů na určitém území, a pokud je potřeba mohou policisté úkoly místních policistů na určitou dobu zcela převzít;
- **Operace na podporu právního státu** – zahrnují řadu asistenčních a výcvikových misí se zaměřením na zlepšení institucionálního zajištění v dané zemi.

Jednotlivé operace se od sebe odlišují. Zatímco civilní operace jsou hrazeny z rozpočtu EU, tak vojenské operace si hradí zúčastněné strany samy, respektive z mechanismu Athena. Příčinou je neochota států dovolit Komisi a EP zasahovat v otázkách vojenského charakteru, které jsou považovány za jádro národní suverenity. V současné době probíhá 17 misí. Cílem, ať už se jedná o vojenskou nebo civilní operaci, je stabilizace v dané zemi nebo reforma bezpečnostního sektoru. Evropská unie věří, že i malá mise, kterou je např. mise v Afghánistánu, dá jasně najevo, že se EU chce podílet na mezinárodní bezpečnosti (Merlingen, 2012). Jednou z nejvýznamnějších vojenských operací je mise EU NAVFOR Somalia. Největší civilní mise v rámci SBOP je operace EULEX Kosovo. Přehled právě pobíhajících misí je uveden v Tab. 3.2 a pod ní jsou umístěné stručné charakteristiky nejvýznamnějších misí EU (Euroskop, 2016).

Tab. 3.2: Přehled aktuálních misí:

Název mise	Destinace	Druh mise	Začátek mise
EUFOR Althea	Bosna a Hercegovina	vojenská operace	2004
EUSEC RD Congo	Kongo	civilní mise	2005
EUBAM RAFAH Palestinian Territories	Palestinská samospráva	civilní mise	2005
EUPOL COPPS Palestinian Territories	Palestinská samospráva	civilní mise	2006
EUPOL Afghanistan	Afghanistán	civilní mise	2007
EU NAVFOR ATALANTA Somalia	Somálsko	vojenská operace	2008
EUMM Georgia	Gruzie	civilní mise	2008
EULEX Kosovo	Kosovo	civilní mise	2008
EUTM Somalia	Somálsko	vojenská operace	2010
EUCAP SAHEL Niger	Niger	civilní mise	2012
EUCAP NESTOR Djibouti, Somalia, Seychelles, Tanzania	Džibuti, Somálsko, Seychely, Keňa	civilní mise	2012
EUTM Mali	Mali	vojenská operace	2013
EURAM Libya	Libye	civilní mise	2013
EUCAP SAHEL Mali	Mali	civilní mise	2014
EUAM Ukraine	Ukrajina	civilní mise	2014
EUNAVFOR MED Mediterranean	Středomoří	vojenská operace	2015
EUMAM RCA Central African Republic	Středoafriická republika	vojenská operace	2015

Zdroj: European Union, 2015c, vlastní zpracování

EULEX

V roce 2008 byla jednostranně vyhlášena nezávislost Kosova poté, co nevyšlo několikaměsíční jednání zástupců Kosova se srbskou vládou na úrovni Rady bezpečnosti OSN a EU. Nicméně nedošlo k zajištění standardního fungování státních institucí a bezpečnostních struktur, a proto bylo zahájení operace na pomoc Kosovu na místě. Mise byla zahájena v dubnu 2009. EULEX, z anglického výrazu The European Union Rule of Law Mission in Kosovo, je zkratkou pro misi Evropské unie k prosazování práva v Kosovu. Tato mise má zajistit naplňování rezoluce 1244 Rady bezpečnosti OSN. Mise je členěna do dvou složek, na výkonnou (Executive Division) a upevňující (Strengthening Division). Výkonná divize se zajímá o válečné konflikty, organizovaný zločin, terorismus, projevy korupce apod. Upevňující se zabývá podporou veřejných a státních orgánů, soudnictvím a orgány zajišťující vynucování práva.

Důvody k vyslání mise

Po rozpadu Jugoslávie se začala situace ohledně bezpečnosti v oblasti západního Balkánu, a tedy i v Kosovu, zhoršovat. Kosovo tvořilo autonomní část Jugoslávie, kde většina obyvatel byli Albánci a menšinu tvořili Srbové. V roce 1989 došlo ke zrušení autonomie srbským prezidentem Slobodanem Miloševićem, který zvýšil postavení Srbů vytvořením diskriminační politiky proti Albáncům. Tuto diskriminaci Albánci řešili vytvořením Kosovské osvobozené armády a došlo k partyzánské válce. Po několika útocích začalo docházet k teroristickým útokům ze strany albánské KLA, které byly srbskou stranou opláceny. Situaci se snažilo uklidnit OSN, ale marně. Ukončení válečných sporů je spojováno s přijetím rezoluce OSN 1244 z 10. června 1999. V té době NATO zajišťovala bezpečnost a pořádek v zemi pomocí mise KFOR. Projevy nepřátelství začaly nabírat na intenzitě od roku 1999 až do vyhlášení samostatnosti Kosova. V Kosovu dochází ke spojování teroristů a organizovaných zločinců, kteří destabilizují situaci. Navíc se zde objevil problém obchodu s lidmi (Lunde, 2004).

Aktuální situace v Kosovu

V misi EULEX Kosovo v současné době působí 1 250 mezinárodních (policisté, soudci, státní zástupci a celníci) a 1 000 místních zaměstnanců. Původní mandát mise měl trvat po dobu 2 let, v září 2012 byl prodloužen do 14. června 2014 a opět podle Vysoké představitelky EU by mise definitivně měla být ukončena v roce 2016. Mise EULEX se účastní všechny členské státy, vyjma Kypru, plus dalších pět nečlenských států. Mise EULEX

Kosovo je v rámci počtu zapojených zemí největší a také nejkomplexnější civilní misi v rámci SBOP. Mise je hodnocena jako úspěšná v oblasti soudnictví, policie i celní správy. Naopak velký problém je vysoká míra zločinnosti, korupce a pomalý průběh vyšetřování. Díky misi EULEX Kosovo bylo vyneseno 370 rozsudků v trestných věcech, probíhá 270 trestných řízení a bylo vydáno 140 rozhodnutí v občanskoprávních věcech (EP, 2014).

EUFOR ALTHEA

Operace EUFOR ALTHEA začala 2. prosince 2004 v Bosně a Hercegovině. Tuto operaci na základě dohody Berlín plus převzala Evropská unie od sil NATO. S převzetím souhlasila Rada bezpečnosti OSN a zařadila ji pod článek VII Charty OSN. Tato mise je třetí misí, která se uskutečnila pod hlavičkou EU. Patří jak z ekonomického tak časového hlediska mezi jednu z nejnákladnějších misí (Security Council, 2012).

Důvody k vyslání mise

Bosna a Hercegovina se nachází na území Západního Balkánu, a to je pro EU strategicky významný region. Z důvodu toho, že toto území se nachází blízko území Evropské unie, je důležitým cílem zajistit bezpečnost v této oblasti. Snahou EU je zamezit vypuknutí dalších ozbrojených konfliktů a dosáhnout integrace s daným teritoriem (Council of the EU, 2012a). V lednu 1992 po vyhlášení nezávislosti Srbské republiky Bosny a Hercegoviny vygradovaly nepokoje národnostních menšin, protože Bosenští Srbové odmítali žít s ostatními etniky na stejném území. Tyto nepokoje vyústily v ozbrojený konflikt armád Bosny a Hercegoviny, Chorvatska a Srbské republiky, který se proměnil v občanskou válku. Do této situace se postupně zapojily mezinárodní organizace jako je OSN a NATO. Ozbrojený konflikt trval až do 14. prosince 1995, kdy došlo k podpisu mírové smlouvy v Daytonu (Holíková, 2010). Původní zaměření mise byla především podpora při výcviku bosenských policistů. Avšak EU se musela postupně orientovat na širší oblast aktivit z důvodů respektování multietnické struktury státu. Směr mise se postupně zacílik na oblast institucí právního státu. Bylo zapotřebí vytvořit, reorganizovat a posílit instituce policejního a soudního systému. V zemi, která byla poznamenána válkou, byly postrádány specializované orgány pro boj proti korupci a organizovanému zločinu. Z tohoto důvodu byla zahájena mise EUPM (2003-2012), která má poskytnout dostatek pomoci na výcvik v policejní oblasti, aby mohli bosenští policisté fungovat samostatně a na úrovni evropského standardu (Khol, 2012).

Průběh mise

Jedním z cílů operace bylo reagovat na oblast korupce a organizovaného zločinu v Bosně a Hercegovině. I když původně měly mít síly EUFOR mandát k aktivnímu boji s organizovaným zločinem, tak nakonec byl mandát omezen pouze na pomoc místním orgánům při jeho potírání. Boj s organizovaným zločinem byl přenechán pouze místním strukturám. Až v dubnu roku 2008 došlo ke schválení policejní reformy. Do té doby nebylo dosaženo v oblasti potírání organizovaného zločinu téměř žádných změn. Parlament odhlasoval spojení autonomních policejních entit pod jedinou instituci, a to integrovanou státní policii. Byla vytvořena komise, která kontrolovala naplňování policejní reformy. Tu lze považovat za úspěšnou díky třem závazným principům:

- Jediný rozhodující orgán nad policejními složkami je vláda;
- Zákaz politického vměšování do policejních zásahů a rozhodnutí;
- Místní policejní složky jsou založeny na technických základech.

Jakmile byla policejní reforma, došlo ke snížení násilných trestných činů a zločinecká míra byla dokonce nižší než průměr zemí EU. To, že se situace v zemi zlepšila, dokazuje snížení počtu příslušníků mise o více než polovinu (National Defense research institute, 2008).

EUMAM RCA

EU se rozhodla 19. ledna 2015 zahájit vojenskou poradní misi ve Středoafričské republice. Hlavním úkolem je podpořit orgány Středoafričské republiky při přípravě reformy bezpečnostního sektoru. Tato mise bude v úzké spolupráci s misí OSN ve Středoafričské republice (MINUSCA) hrát klíčovou roli při posilování bezpečnostního sektoru. Současně bude vojenským orgánům pomáhat v poradenství, které se týká reformy, potřebných k tomu, aby se ozbrojené síly staly profesionálním, demokraticky kontrolovaným vojskem. Mise EUMAM RCA bude podporovat také misi MINUSCA při plnění jejího mandátu, a to nejenom v oblasti reformy bezpečnostního sektoru, ale i v procesu prověřování personálu mise. Mise je umístěna v hlavním městě Bangui. Tým mise je složen z cca 60 členů, přičemž náklady na operaci jsou odhadovány na 7,9 milionu EUR na období jednoho roku. Mandát mise EUMAM RCA skončil 15. března 2015, ale činnost této mise převzala integrovaná mise OSN (MINUSCA) (Council of the European Union, 2015a).

EUNAVFOR MED

EU zahájila 22. června 2015 vojenskou operaci ve Středomoří, která má za cíl hlídkování, vyhledávání, zabavování a likvidaci podezřelých plavidel a souvisejících prostředků používaných pro přepravu běženců a zatýkání podezřelých osob (European Union, 2015b).

Mise je rozdělena do tří fází. První z nich se zabývá hlídkování v mezinárodních vodách a sběrem informací o pašeráckých sítích. Druhá fáze byla zahájena 7. října 2015, kterou schválili velvyslanci EU v rámci Politického a bezpečnostního výboru. V rámci této fáze je možné vstupovat na palubu podezřelých plavidel, které jsou používány k převaděčství nebo k obchodování s lidmi, a tato plavidla zajišťovat a odkloňovat na volném moři. V třetí fázi je pak možná likvidace plavidel a zatýkání podezřelých osob (Council of the EU, 2015b).

EUNAVFOR ATALANTA

EU učinila rozhodnutí, že je potřeba začít řešit jeden ze současných mezinárodních problémů, kterým je nestabilní sociopolitické prostředí v Somálsku. Tato nestabilita je spojována s námořním piráctvím u somálského pobřeží. V důsledku toho je místní obyvatelstvo vytlačováno ze svých sídel, stává se objekty zastrasování a trpí nedostatkem zdrojů. Ze začátku bylo somálské piráctví bráno jako místní frustrace proti nelegální přítomnosti cizích plavidel v místních vodách. Tyto lodě velmi ohrožovaly rybářský průmysl. V poslední době se však piráctví stalo vysoce ziskovým organizovaným zločinem. Proto se EU rozhodla vyslat zde svou první námořní vojenskou misi (Šimon, 2011).

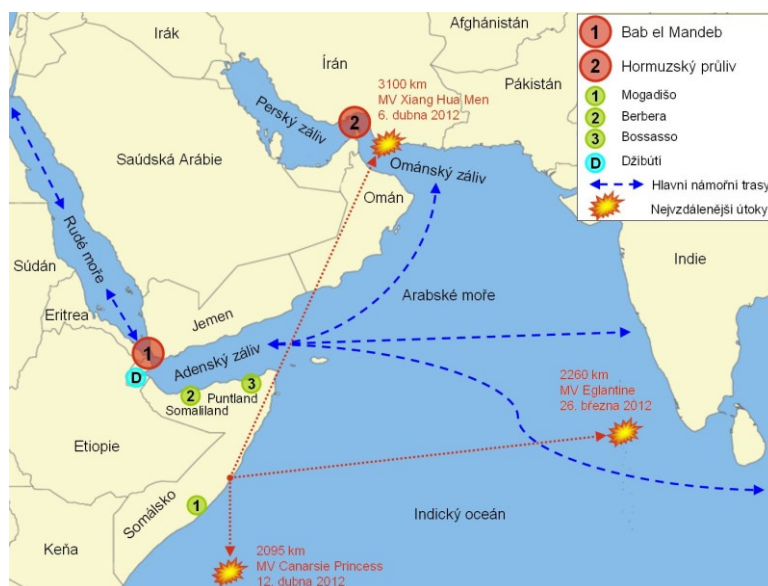
Důvody k vyslání mise

Piráctví je jeden z možných následků nestability Somálska. Situaci už se pokusily řešit africké regionální organizace i OSN. Ani jedna však neuspěla. Orientace útoků somálských pirátů se postupně dostalo od rybářských a obchodních lodí až k lodím Světového potravinového programu (WFP – World Food Programme) a lodím turistickým (Šimon, 2011).

Oblasti Arabského moře, Indického oceánu a Adenského zálivu jsou pro EU ze strategického hlediska důležité a právě proto se v těchto oblastech námořní síly EU snaží ochránit námořní dopravu. Skrz Adenský záliv se převážně až 95 % z celkového objemu zboží, které se po moři dováží do zemí EU. Přes tuto trasu je také dopravováno asi 20 % z objemu celosvětového obchodu. (Rovensky, 2013).

Z hlediska pirátství je nejnebezpečnější lokací průliv Bab el Mandeb, viz Obr. 3.2. Případné uzavření tohoto průlivu by pro světový obchod znamenalo ekonomickou katastrofou. Ropné tankery z Perského zálivu, směřují do USA nebo Evropy, by nemohly vplout do Rudého moře, a tak by musely využít mnohem delší trasu kolem jižní Afriky. To by přineslo velké finanční náklady a s nimi spojené ztráty (Rovensky, 2013).

Obr. 3.2 Mapa operačního prostoru EU NAVFOR Somalia

Zdroj: ON WAR ON PEACE, 2013.

Průběh mise

8. prosince 2008 byla zahájena operace EU NAVFOR Somalia – Atalanta v soulasu s příslušnými rezolucemi Rady bezpečnosti OSN, Společnou bezpečnostní a obrannou politikou EU a v souladu s mezinárodním právem (Council of the EU, 2013). Cílem mise je přispět k odvrácení a prevenci pirátství u somálského pobřeží. Mandát byl již prodloužen třikrát (2009, 2010 a 2012). Ukončení operace se očekávalo do 31. prosince 2014. Operace byla prodloužena do prosince 2016. Této mise se účastní 23 členských států Unie spolu s několika nečlenskými zeměmi (EU NAVFOR Somalia, 2013).

Hlavními úkoly mise jsou (EU NAVFOR, Somalia, 2013) :

- Ochrana plavidel zásobujících jednotky Africké unie;
- Přispívat k monitorování rybářských aktivit u pobřeží Somálska;
- Ochrana plavidel dovážejících humanitární pomoc pro obyvatele Somálska;
- Potlačení a prevence pirátství;
- Ochrana jiných zranitelných civilních plavidel proplouvajících u somálského pobřeží.

Hlídkování a přítomnost plavidel EU NAVFOR má odvrátit organizované skupiny pirátů a narušit jejich činnost. Do působnosti vojenských jednotek také spadá zadržování podezřelé osoby (Rovensky, 2013).

4 Přístupy Evropské unie a Spojených států amerických k problematice terorismu

Tato kapitola bude zaměřena na právní nástroje v boji proti terorismu z hlediska mezinárodního trestního práva. Důraz bude kladen na rozbor strategických dokumentů Evropské unie a Spojených států amerických. V neposlední řadě budou charakterizovány společné i odlišné znaky EU a USA při potírání terorismu.

4.1 Kodifikační snahy v Evropě

Teroristické útoky byly na přelomu devatenáctého a dvacátého století vnímány jen jako vnitrostátní záležitosti, kdy pachatelé těchto činů byli posuzováni podle trestních norem národních právních řádů jednotlivých států. Tyto normy se zaměřovaly spíše na problematiku extradice¹⁴ pachatelů stíhaných za atentáty na celní představitele států (David, Malacka, 2005).

V roce 1833 byl přijat v Belgii zákon o extradici, což byla první norma tohoto druhu. Podle tohoto zákona, který vycházel z liberálně demokratické koncepce, měl mít jednotlivec právo na odpor proti té státní moci, která porušovala základní principy spravedlnosti a neodrážela vůli lidu. Belgie potom ve své ústavě ukotvila tzv. atentátní klauzuli (nazývána též belgická klauzule), která vylučovala jako politický delikt vraždu hlavy cizího státu nebo příslušníka jeho rodiny.

Mezinárodní společenství se začalo problematikou zabývat až po první světové válce, kdy teroristická činnost nabývala na intenzitě, a proto docházelo ke zvýšení snahy o mezinárodní kontrolu terorismu. V letech 1927 – 1935 bylo zorganizováno celkem šest konferencí pod názvem **Mezinárodní konference pro sjednocení trestního práva** s cílem vymezit definici terorismu (Bílková, 2002).

V roce 1935 připravil a předložil rumunský diplomat Vespasian V. Pella „*Plán světového trestního zákoníku*“, který znamenal pojmové upřesnění teroristických činů. Autor rozdělil trestné činy na akty státního terorismu, za které nese odpovědnost stát, který se činu dopustil (např. národnost, rozdílné náboženské vyznání, apod.) a činy spáchané jednotlivci

¹⁴ Extradice – vydání pachatele jedním státem druhému k potrestání.

(např. atentát na představitele státu, vývoz zbraní, útok na dopravní prostředky). Zákoník však nebyl přijat.

V roce 1937 vypracovala Francie „*Úmluvu o mezinárodním předcházení a trestání terorismu*“. Tato úmluva např. definuje i teroristický čin jako „*trestný čin namířený proti státu, orientovaný a vypočítaný na vytváření pocitu strachu u jednotlivců, skupin lidí nebo obyvatelstva*“ (David, Malenovský, 1983, str. 16). Lze říci, že se jednalo o nejpropracovanější dokument vytvořený k potírání teroristických činností, který byl doplněn taxativním výčtem skutkových podstat protiprávního jednání s důrazem na činy směřující proti životu, zdraví či svobodě, dále na činy proti veřejnému majetku a další. Nicméně tato úmluva nikdy nevstoupila v platnost, jelikož nebyla ratifikována potřebným počtem států. Stejný případ se týkal také jejího doprovodného dokumentu – „*Úmluvy o zřízení mezinárodního trestního soudu*“.

Po skončení 2. světové války rostl počet i síla teroristických útoků. Z tohoto důvodu začalo mezinárodní společenství vnímat vzrůstající nebezpečí násilných činů a první kroky v této oblasti začala podnikat nově vzniklá Organizace spojených národů, která navázala na činnost Společnosti národů. Vzhledem k vypuknutí studené války a rozdělení světa na dva nepřátelené tábory, byla vzájemná spolupráce zpočátku velmi malá. První účinné instrumenty byly na půdě OSN přijaty až na konci 60. let 20. stol.

Mezinárodní společenství začalo vytvářet jednotlivé mezinárodní úmluvy, kde každá úmluva vymezuje pouze specifický druh či formu teroristických útoků. Výhodou je možnost efektivnější reakce při úpravě nebo novelizaci úmluvy a také možnost rychleji dosáhnout konsenzu k potřebným změnám. Od 60. let 20. stol. tedy začala mezinárodní společenství vytvářet složitý systém právních instrumentů zaměřených na potírání terorismu. Konec studené války znamenal zásadní změnu v budování tohoto systému. Na jedné straně došlo k intenzivnější spolupráci mezi dříve nepřátelenými stranami, na druhou stranu konec 2. světové války přinesl vytvoření nových bezpečnostních hrozeb a posun ve vývoji terorismu (David, Malacka, 2005; Bílková, 2002).

4.2 Protiteroristické nástroje EU

EU přijala řadu nástrojů pro boj s mezinárodním terorismem, včetně opatření institucionálních a organizačních, které mají zvyšovat účinnost spolupráce v rámci Unie.

Protiteroristické nástroje lze rozdělit na (Policejní akademie ČR, 2007):

- a) Politické nástroje;
- b) Právní nástroje.

Politické nástroje jsou přijímány příslušnými orgány EU způsobem představujícím vytyčování cílů a programových úkolů. EU přijala v boji proti terorismu politické nebo právní nástroje, buď výlučně k tomuto specifickému účelu, nebo jako nástroje, které se terorismu týkají v širších souvislostech. Politické nástroje Unie, přijaté po 11. září 2001, lze rozdělit na (Policejní akademie ČR, 2007):

1. Základní dokumenty souhrnného charakteru:

- a) Evropská bezpečnostní strategie;
- b) Haagský program s Akčním plánem k jeho provádění;
- c) Stockholmský program s Akčním plánem k jeho provádění.

2. Specifické protiteroristické dokumenty:

- a) Prohlášení Rady k útokům v Londýně (2005);
- b) Strategie EU pro boj proti terorismu (2005);
- c) Akční plán EU na boj proti terorismu (2006);
- d) Prohlášení k boji proti terorismu (2004);
- e) Strategie EU na boj proti radikalizaci a náboru teroristů s Akčním plánem (2005).

3. Zvláštní sektorové dokumenty pro oblast civilní ochrany:

- a) Ochrana kritické infrastruktury proti terorismu;
- b) Program solidarity EU.

Právní nástroje jsou zaměřeny do oblastí policejní a justiční spolupráce, civilní ochrany a na úsek prevence. Nejdůležitějšími právními nástroji Unie, které jsou zaměřené na boj s terorismem, nebo s ním úzce souvisí, především to jsou (Policejní akademie ČR, 2007):

- a) Společné vyšetřovací týmy;
- b) Úmluva EU o právní pomoci ve věcech trestních;
- c) Evropský zatýkácí rozkaz;
- d) Eurojust;

- e) Europol;
- f) Opatření proti praní špinavých peněz;
- g) Právní nástroje v oblasti civilní ochrany;
- h) Opatření k určení teroristických organizací a teroristů.

4.2.1 Základní dokumenty souhrnného charakteru

Evropská bezpečnostní strategie (EBS)

V roce 2003 byla přijata Evropskou radou Evropská bezpečnostní strategie. Smyslem této strategie bylo stanovit zásady a cíle pro prosazování bezpečnostních zájmů EU. Tato strategie zaujímá komplexní přístup a je i nadále plně relevantní. EBS se přiklání k tomu, že svět po studené válce je složitější, nikoli nebezpečnější. O pět let později, v prosince 2008 došlo k reformě této strategie. Hlavní prioritou zůstal i nadále stabilizační prvek. EBS se skládá ze tří hlavních kapitol. První kapitola se nazývá **globální výzvy a hlavní hrozby**, z nichž bylo označeno následujících pět jako nejpodstatnější (Evropská bezpečnostní strategie, 2009):

- Regionální konflikty;
- **Terorismus**;
- Šíření zbraní hromadného ničení;
- Zhroucené státy;
- Organizovaná trestná činnost.

Podle EBS představuje terorismus jednu z nejzávažnějších hrozeb a nejnovější vlna terorismu, která zasáhla celý svět je náboženský extremismus.

Druhá kapitola se zabývá **strategickými cíli** a závěrečná část EBS se zabývá **vlivem na evropskou politiku** (Evropská bezpečnostní strategie, 2009).

Federica Mogheriniová, Vysoká představitelka Evropské unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, již avizovala přípravu nové Evropské bezpečnostní strategie z důvodu zastarávání řady aspektů strategického myšlení EU. Tento proces by měl postupovat ve dvou fázích. První je analýza současných strategických pozic, které Zahraniční a bezpečnostní politika EU musí zabezpečovat, ta již byla prezentována hlavám států a členům vlád na summitu v Bruselu v červnu 2015. Druhá etapa bude zahrnovat inkluzivní, celoevropskou debatu o zahraničních a bezpečnostních rolích Evropské unie. Výsledkem diskuze by měla

být nová Evropská bezpečnostní strategie, která by měla být zveřejněna v druhé polovině roku 2016. Klíčovou otázkou pro členské státy EU je především budoucí role Evropské unie ve světě a další rozvoj stavů se Spojenými státy americkými (SWP, 2015).

Haagský program s Akčním plánem k jeho provádění

Byl schválen 5. listopadu 2004 na zasedání Evropské Rady. Je navazujícím programem na všeobecný program v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí z Tampere, který byl schválen v říjnu roku 1999. Obsahem byly politické cíle a obecné priority v oblasti vnitřní bezpečnosti EU na období 2005-2009 (Rada EU, 2004). Detailněji jeho rámec a hlavní cíle určuje Akční plán, který byl schválen 3. června 2005. Cílem programu bylo regulovat migrační toky, poskytnout potřebným osobám ochranu v souladu s Ženevskou úmluvou o uprchlících, provádět kontrolu na vnějších hranicích, bojovat proti organizovanému zločinu, potlačovat možnou hrozbu terorismu, využívat potencionálu Europolu a Eurojustu, dále odstranit soudní a právní překážky soudních sporů v rodinných a občanských věcech s přeshraničními dopady a další. V roce 2009 předložila Komise sdělení „Prostor svobody, bezpečnosti a práva ve službách občanům“, které bylo základem pro přípravu víceletého programu na období 2010-2014 (MVČR, 2016; Euroskop, 2009).

Stockholmský program s Akčním plánem k jeho provádění

Stockholmský program byl sestavený v roce 2009 a jednalo se o nový víceletý program EU pro oblast justice a vnitřních věcí. Byly v něm stanoveny politické cíle a obecné priority na období 2010-2014. Tento program navazoval na Haagský program z roku 2004 a také na všeobecný program z Tampere z roku 1999 (Rada EU, 2009). Hlavním cílem programu bylo zaměřit se na budoucí zájmy a potřeby občanů, za které nese EU odpovědnost. Také kladl důraz na právo na soukromí a rovněž zdůrazňoval význam evropské spolupráce v boji proti organizovanému zločinu, vízovou politiku a ochranu vnějších hranic (Evropské hodnoty, 2014).

4.2.2 Specifické protiteroristické dokumenty

Strategie EU pro boj proti terorismu

Členské státy chtějí bojovat proti terorismu společně a svým občanům poskytnout co nejlepší ochranu. V roce 2003 byla přijata Evropskou radou „*Evropská bezpečnostní strategie 2003*“ (viz kap. 4.2.1) a o dva roky později „*Strategie EU pro boj proti terorismu*“. Tato

strategie se soustředila na čtyři hlavní činnosti: předcházet, chránit, pronásledovat a reagovat. Zároveň je v této strategii a v souvislosti s těmito činnostmi vyzdvížena důležitost kooperace s třetími zeměmi a mezinárodními institucemi.

Předcházet

Priorita EU v oblasti boje proti terorismu je zjistit a řešit faktory, které pomáhají k radikalizaci a k procesům, pomocí nichž jsou jednotlivé osoby získány k páchání teroristických činů. Za tímto účelem byla Radou přijata **Strategie EU pro boj proti radikalizaci a náboru** teroristů. V červnu 2014 přijala Rada revidované znění této strategie z důvodu nových tendencí, kterými jsou například rostoucí schopnost sociálních médií pro mobilizaci a komunikaci nebo jev osamělých či zahraničních bojovníků. Na základě revidované strategie EU pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů byla přijata, v prosinci 2014 ministry spravedlnosti a vnitra, řada pokynů. A právě tyto pokyny, které stanovují několik opatření, mají být prováděny EU a členskými státy.

Chránit

Druhá priorita je ochrana občanů a infrastruktury a také snížení zranitelnosti vůči útokům. Tato strategie v sobě zahrnuje nejen zlepšení zabezpečení dopravy a ochranu vnějších hranic, ale také ochranu strategických cílů a snížení zranitelnosti kritické infrastruktury. Momentálně se EU snaží vypracovat právní předpisy, díky nimž by se mělo regulovat využívání údajů jmenné evidence cestujících pro účely vymáhání práva.

Pronásledovat

EU se svými opatřeními pro boj proti terorismu snaží zabránit teroristům v plánování a organizování akcí. Právě proto se EU specializovala na posilování schopností jednotlivých zemí, vylepšení praktické spolupráce a výměny informací mezi policejními a justičními orgány (především přes Europol a Eurojust), dále také na řešení otázek financování terorismu a zajistit, aby teroristé byli o tyto prostředky, které využívají k útokům připraveni. V květnu 2015 Rada a Evropský parlament přijaly nová pravidla pro předcházení financování terorismu a praní špinavých peněz.

Reagovat

Posledním cílem je připravit se na zvládání a minimalizaci následků teroristického útoku prostřednictvím zlepšování schopností, které dokážou koordinovat reakci, řešit potřeby obětí, ale také zvládat následky. Vyjmenované priority rovněž obsahují koordinační opatření

EU pro případ krize nebo sdílení osvědčených postupů, které se týkají pomoci poskytované obětem teroristických činů (Council of the EU, 2015d).

V únoru 2015 zdůraznila Evropská rada význam větší kooperace s třetími zeměmi ohledně otázek bezpečnosti a boje proti terorismu. Vztahy EU s třetími zeměmi se v agendě promítají mnoha způsoby, od dialogů na vysoké úrovni nebo přijímání doložek a dohod o spolupráci až po budování kapacit pro strategické země. EU spolupracuje se zeměmi v oblasti Sahelu, západního Balkánu, Blízkého východu, severní Africe, oblasti Afrického rohu, Asii i Severní Americe. Zásadním prvkem strategie EU je spolupráce s USA. V předešlých letech bylo dosaženo dohod o spolupráci v oblastech týkajících se financování terorismu, vzájemné právní pomoci nebo vydávání příslušných osob. Orgány USA jsou stále více propojeny s Europolem a Eurojustem, se kterými ve velké míře spolupracují. Důležitým prvkem je také užší spolupráce s dalšími mezinárodními organizacemi (OSN, Rada Evropy, OBSE, Liga arabských států a organizace islámské spolupráce), jejichž cílem je prosadit mezinárodní standardy pro boj proti terorismu a také zajistit konsensus mezinárodního společenství (Council of the EU, 2015c).

Prohlášení Rady k útokům v Londýně

Toto prohlášení bylo vydané 13. července 2005 v reakci na bombové útoky v Londýně. Obsahuje deklarace i konkrétní úkoly v boji proti terorismu. Většina bodů je stejná jako v Akčním plánu EU pro boj s terorismem. V prohlášení se Rada snaží o urychlení přijetí a implementaci opatření na boj s terorismem (MVČR, 2005).

Akční plán EU na boj proti terorismu

Dokument přijatý 13. února 2006 navazuje na Strategii EU pro boj s terorismem. Jednotlivé úkoly a cíle jsou stanoveny do čtyř pilířů. Každý z pilířů obsahuje seznam nejdůležitějších opatření a akcí. Nový akční plán přináší více přehlednosti v protiteroristických cílech EU (Pikna, 2010).

Prohlášení k boji proti terorismu v Madridu

Prohlášení vydané 25. března 2004 na základě útoků v Madridu. Velká část prohlášení je věnována posílení spolupráce Europolu a Eurojustu v rámci boje proti terorismu. Důležitou roli v prohlášení hraje také vytvoření protiteroristického koordinátora (Council of the EU, 2004).

4.2.3 Specifické organizace

Europol

Europol je policejním orgánem Evropské unie, jehož hlavním cílem je přispívat k dosažení bezpečnější Evropy. Pomáhá členským státům v boji proti závažné mezinárodní trestné činnosti a terorismu. Pro vnitřní bezpečnost Evropské unie a pro bezpečnost a obživu jejich obyvatel představují zločinecké a teroristické sítě významnou hrozbu. Největší hrozby pocházejí z terorismu, obchodu s drogami, praní špinavých peněz, padělání měny euro, obchodování s lidmi a počítačová trestná činnost. Europol sídlí v Haagu. Zaměstnává více jak 900 zaměstnanců a každý rok provede více jak 18 000 přeshraničních vyšetřování (Europol, 2016a). Europol každoročně vydává Trend Report (TE-SAT), což je podrobná zpráva o stavu terorismu v EU. Zatím poslední vydání TE-SAT z roku 2015 uvádí přehled teroristických útoků v EU a nastiňuje hlavní trendy vztahující se k terorismu (Europol, 2015).

Europol spolupracuje s USA prostřednictvím partnerství s Mezinárodní organizací kriminální policie – **Interpol**. Ten představuje nejdůležitějšího mezinárodního partnera. Dohoda byla uzavřena v Bruselu 5. listopadu 2001. Každý členský stát EU je zároveň i členem Interpolu, což dělá ještě těsnější spolupráci (Europol, 2016c).

Eurojust

V roce 2000 vznikla provizorní justiční spolupráce pod názvem Pro-Eurojust, působící v budově Rady v Bruselu. Na základě útoků z 11. září byl zřízen nový unijní orgán - Eurojust. Jeho sídlo je v Haagu a zaměstnává cca 240 zaměstnanců. Hlavní činností je koordinovat vyšetřování a stíhání, které se dotýká alespoň dvou zemí, zprostředkovávat řešení při kompetenčních sporech a usnadňovat vznik právních nástrojů EU (Eurojust, 2016).

Protiteroristický koordinátor EU

Evropská rada vytvořila tuto funkci 13. března 2004 po teroristických útocích v Madridu. Funkci vykonává Gilles de Kerchove a v rámci své funkce odpovídá za (Council of the EU, 2016f):

- Důkladné sledování provádění strategie EU pro boj proti terorismu;
- Koordinaci činnosti Rady v boji proti terorismu;
- Vedení přehledu o všech nástrojích, které má Evropská unie k dispozici, za účelem pravidelného podávání zpráv Radě a zajištění efektivní činnosti v návaznosti na rozhodnutí Rady;

- Předkládání politických doporučení a navrhování prioritních oblastí činnosti Radě na základě hrozeb a zpráv, které vypracovává „*Středisko EU pro analýzu zpravodajských informací*“ a Europol;
- Spolupráci s příslušnými přípravnými orgány Rady (např. Politicko-vojenská skupina, Politický a bezpečnostní výbor, Bezpečnostní výbor a další), Komisí a Evropskou službou pro vnější činnost (ESVČ), kterým poskytuje informace o své činnosti;
- Zajištění toho, aby EU v boji proti terorismu hrála aktivní úlohu;
- Lepší komunikaci mezi EU a třetími zeměmi v této oblasti.

4.3 Strategické dokumenty USA

Tyto dokumenty byly schváleny po teroristických útocích dne 11. 9. 2001. V dokumentech po tomto útoku se vyprofilovaly nové přístupy k bezpečnostním hrozbám. Často bývají nazývány pod souhrnným pojmem **Bushova doktrína**. Jedná se především o Národní bezpečnostní strategii 2002 (NSS 2002) a Národní strategii boje proti zbraním hromadného ničení 2002 (NSCWMD 2002), které byly schváleny v době příprav na spuštění tzv. druhé irácké války. Další dokumenty Bushovy administrativy byly Národní bezpečnostní strategie 2006 (NSS 2006) a Národní obranná strategie 2008 (NDS 2008) (Eichler, 2010). V roce 2010 došlo ke zveřejnění dvou nových doktrinálních dokumentů. Jednalo se jednak o strategii Nuclear Posture Review (NPR 2010) a Národní bezpečnostní strategii 2010 (NSS 2010) (Eichler, 2010). Nejnovější dokument současné - Obamovy administrativy je Národní bezpečnostní strategie 2015 (NSS 2015).

Národní bezpečnostní strategie 2002

Tento dokument z Bushovy administrativy zdůraznil, že dnešní svět je mnohem nebezpečnější, než byl v době studené války. Základními rysy tohoto dokumentu jsou militarismus¹⁵ a unilateralismus¹⁶. První z nich se projevil důrazem na potvrzení ústřední úlohy vojenské síly USA a na odhodlanosti budovat a udržovat obranyschopnost. Zároveň s tím NSS 2002 podtrhla, že USA nebude váhat použít vojenskou sílu. Nikde v dokumentu se nehovoří o OSN ani o významu mezinárodního práva (Vojenské rozhledy, 2010).

¹⁵ Militarismus – takové pojetí praxe a politiky, v němž na prvním místě stojí vojenská síla.

¹⁶ Unilateralismus – v tomto smyslu zcela samostatná politika státu bezpečnostní oblasti.

Národní bezpečnostní strategie 2006

Z důvodu nepříznivé situace v Iráku a Afghánistánu, začala stále více sílit kritika jak v USA, tak i ve světě. To nutilo Bushovu administrativu k přehodnocení svého přístupu k bezpečnostním hrozbám, k bezpečnostní strategii a ke spojencům. Prvotní přehodnocení se odrazilo ve dvou strategických dokumentech: v NSS 2006 a NDS 2008. NSS 2006 byla přijata až tři roky po ukončení operace Irácká svoboda 2003 (OIF) a byly v ní stanoveny tři přístupy. První přístup byla dvoupilířová strategie, která obsahovala vojenské nástroje a demokratizaci zemí, jež jsou lůn teroru. V druhém přístupu byl kladen důraz na diplomacii a podporu vnitřní přeměny režimů, které by mohly představovat hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost. A poslední bylo rozšíření prostoru pro spolupráci se spojenci NATO, s nevládními a neziskovými organizacemi a s regionálními organizacemi (Eichler, Tichý, 2013).

Národní obranná strategie 2008

Tento dokument například nepoužívá pojem Global War on Terror jako předcházející dokumenty. Pojem byl nahrazen výrazem „celosvětový boj proti násilné extremistické ideologii, která usiluje o rozvrácení mezistátního systému“. Zdůrazňuje, že nelze vyhrát tento dlouhodobý boj v jedné bitvě nebo kampani, ale že hlavním smyslem je prosazování mírové změny v mezinárodním systému. Důležitým rysem je odklon od unilateralismu. Další priorita byla zaměření se na dlouhodobé preventivní působení (Eichler, Tichý, 2013).

Národní bezpečnostní strategie 2010

Tato strategie patří k iniciativám prezidenta Obamy. Oproti předchozím doktrínám je v této kladen nižší důraz na terorismus, ale společně se zbraněmi hromadného ničení je terorismus i nadále považován za největší hrozbu pro americkou národní bezpečnost. V doktríně je úplně upuštěno od unilaterální politiky. Hlavní změna je, že k vojenským operacím, by mělo dojít až tehdy, kdy budou vyčerpány všechny mírové možnosti řešení konfliktu. Připouští použít vojenskou sílu vůči teroristické organizace Al-Kajda a k ní přidružených skupin., protože ty jsou v současné době považovány za největší zdroj teroristické hrozby pro Spojené státy. V dokumentu je zdůrazněn fakt, že dlouhodobá bezpečnost nebude vycházet ze schopnosti lidí zastrašovat, ale z možnosti apelovat na jejich naději (Vojenské rozhledy, 2015).

Národní bezpečnostní strategie 2015

Obamova administrativa vydala 6. února 2015 novou Národní bezpečnostní strategii 2015 (NSS 2015). Dokument se v mnoha věcech shoduje s NSS 2010. Cílem tohoto dokumentu je stanovit si principy a priority pro užívání americké moci a vlivu ve světě. Posun je také spojen s reformou armády, která by měla být schopna čelit „otevřené válce“, ale zároveň se reorganizovat, aby mohla lépe zasahovat při stabilizačních a proti-povstaleckých misích. Strategie se také zabývá tématy, jako je terorismus s kořeny v USA, spolupráce s novými světovými mocnostmi např. Indie a Čína nebo bezpečnost státních počítačových sítí. Současně také klade důraz na silnou domácí ekonomiku (NSC, 2015)

4.4 Porovnání přístupů EU a USA – shodné a odlišné prvky

V předchozích kapitolách byly charakterizovány bezpečnostní strategie jak Evropské unie, tak Spojených států amerických. Nyní je vhodné porovnat přístupy obou strategií (Národní bezpečnostní strategie 2002 a 2010 a Evropské bezpečnostní strategie 2003) k bezpečnostním hrozbám tak, jak jsou vnímány z evropského a amerického úhlu pohledu.

Shodné přístupy EBS a NSS

Společným prvkem je vnímání bezpečnostních rizik a seznam jednotlivých hrozeb. Z většiny se v této oblasti příslušné dokumenty shodují. V případě EBS je třeba zmínit, že vzrůstá význam hrozeb vznikajících přímo na území EU. Přesto ale většina hrozeb jak v případě EU, tak i v případě USA, leží mimo hranice domácího území. V obou dokumentech lze najít čtyři korespondující oblasti zájmu - *Terorismus, zhroucené státy, regionální konflikty a šíření ZHN*. Z hlediska důležitosti jsou na vrcholu pozornosti bezpečnostních analytiků jak v USA, tak v EU. Oba dokumenty se shodují na tom, že svět je v dnešní době mnohem složitější než nebezpečnější.

Rozdílné přístupy EBS a NSS

EBS má definované dva základní strategické cíle. První je podpora efektivního multilateralismu a druhý princip je budování zóny bezpečnosti a stability okolo EU. I NSS do jisté míry vnímá tyto cíle jako jednu ze svých priorit. Ovšem způsob budování těchto bezpečných zón se z pohledu USA i EU liší. EU prosazuje spíše dlouhodobější způsob implementace daných hodnot ve třetích zemích, využitím hlavně tzv. **soft power**¹⁷, především prostřednictvím civilních a policejních misí EU (viz kap. 3.6). Americký přístup je spojen

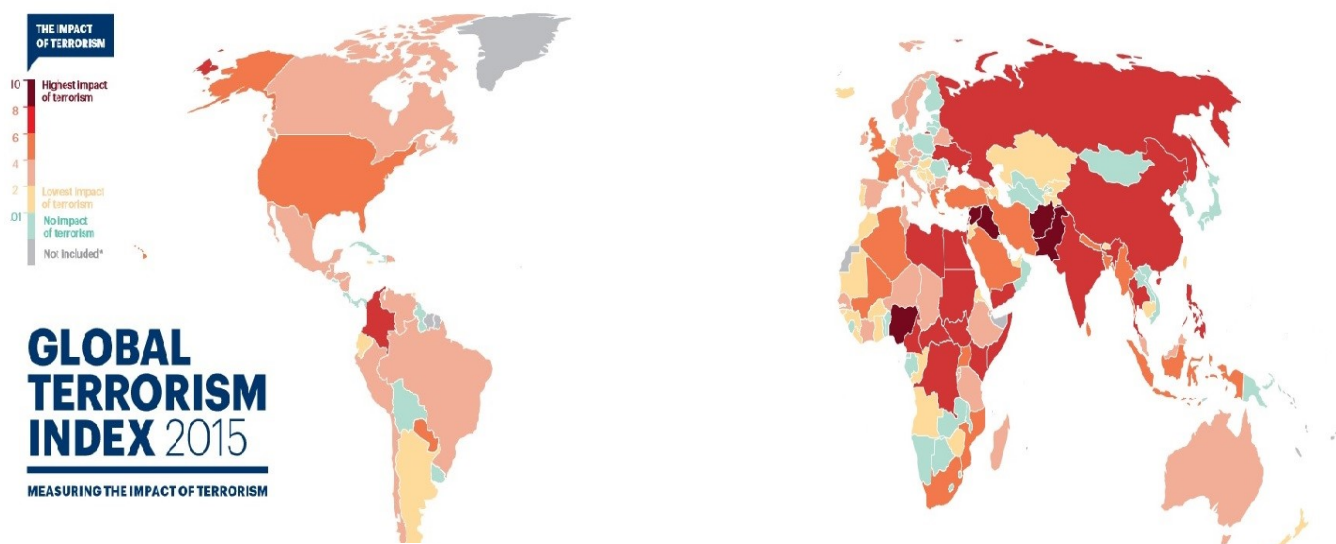
¹⁷ Soft power – méně agresivní prostředky přesvědčování, jako je diplomacie, ekonomická pomoc a další.

s vojenským zásahem v dané oblasti a z hlediska cílů je krátkodobě značně efektivnější a využívá tzv. **hard power**¹⁸, kdy jen například v rámci misí vedených USA jednoznačně preferováno použití vojenské síly (viz kap. 4.9). Podstatným rozdílem je podmínka souhlasu. Zatímco v NSS není zmíněna podmínka souhlasu, tak EBS přesně vymezuje podmínku nutného mandátu Rada bezpečnosti OSN pro všechny vojenské operaci v rámci EBOP. Tento rozdíl je dán postavením obou subjektů v mezinárodním prostředí, jejich politikou, vojenskými kapacitami a jejich možnostmi.

4.5 Teroristické útoky v USA a EU

Terorismus v USA a stejně tak v Evropské unii není žádnou novinkou, jak už bylo řečeno v předchozích kapitolách. Obr. 4.1 ukazuje, jak jsou dané země ohroženy terorismem. V Tab. 4.1 lze vidět, že podle indexu globálního terorismu¹⁹ jsou USA na 35. místě a výše indexu je 4,613. Členské země Evropské unie se spíše umísťují až od 50. místa, výjimku tvoří Řecko, které zaujalo pozici již na 29. místě, ještě před USA. Z obrázku je patrné, že nejvíce zasažené státy jsou v Asii a také Africe.

Obr. 4.1 Globální index terorismu v roce 2015

Zdroj: Global terrorism index, 2015, vlastní zpracování

¹⁸ Hard power – donucovací prostředky jako je vojenská síla.

¹⁹ Global terrorism index – Index sestavuje Mezinárodní výzkumný ústav pro ekonomiku a mír (IEP) se sídlem v Sydney a pobočkami v Londýně a New Yorku. Index globálního terorismu (GTI) je snaha o systematické seřazení národů podle teroristické činnosti. Index kombinuje několik faktorů a každý z faktorů má jinou váhu hodnoty. Stanovené koeficienty byly určeny po konzultaci s expertními skupinami GPI. Faktory a jejich hodnota: celkový počet incidentů – 1 bod v koeficientu, celkový počet ztrát – 3 body v koeficientu, celkový počet zranění – 0,5 bodu v koeficientu, součet poškození majetku – 2 body v koeficientu. Již byly vydané tři čísla a je založena na sbírání údajů z databáze Global Terrorism Database.

Tab. 4.1 Pořadí zemí podle indexu globálního terorismu

POŘADÍ	ZEMĚ	SKÓRE
1	Irák	10
2	Afgánistán	9,233
3	Nigérie	9,213
4	Pakistán	9,065
5	Sýrie	8,108
29	Řecko	4,976
35	USA	4,613
36	Francie	4,553
53	Německo	3,442
54	Itálie	3,364

Zdroj: Global terrorism index, 2015, vlastní zpracování

Nábožensky orientovaný terorismus

Ze statistik Europolu vyplývá, že pouze 2 % teroristických útoků je spojeno s náboženstvím. V Tab. 4.2 lze vidět vybrané země podle statistik Europolu. Dohromady za rok 2014 se teroristé pokusili spáchat v uvedených zemích 199 teroristických útoků a z toho jen dva byly motivovány nábožensky. Nejvíce útoků bylo provedeno ve Velké Británii, 109, kde však nebylo jasně určeno, o jaký teroristický útok se jedná. Velký podíl mají také separatistické útoky, především provedené ve Francii. Rozdíl mezi separatistickými útoky a náboženskými je v tom, že separatistické způsobí spíš materiální škody, kdežto nábožensky inspirovaným teroristům jde především o zabití náhodných lidí a vyvolání pocitu strachu (Global terrorism index, 2015). V Tab. 4.3 jsou vypsané teroristické útoky v USA za období 2001 – 2016. V tabulce je k vidění i velký počet zmařených útoků, celkem 37. v EU v roce 2014 byly spáchané jen 2 teroristické útoky s náboženským charakterem, kdežto v USA v ten samý rok bylo o tři útoky více.

Tab. 4.2 Seznam dokončených, zmařených a selhaných teroristických útoků v EU v roce 2014

STÁT	TERORISMUS					
	Náboženský	Levicový	Nespecifikovaný	Separatistický	Single issue	Celkem
Belgie	1	-	-	-	-	1
Francie	1	-	1	50	-	52
Řecko	-	6	1	0	-	7
Itálie	-	6	5	0	1	12
Španělsko	-	1	-	17	-	18
Velká Británie	-	-	109	-	-	109
Celkem	2	13	116	67	1	199

Zdroj: Europol, 2015a, vlastní zpracování

Tab. 4.3 Teroristické útoky v USA

Rok	Teroristické útoky v USA					Celkem
	Islamistické	Levicové	Pravicové	Neznámý	Zmařené	
2001	3			2	2	7
2002	1			11	2	14
2003				1	3	4
2004					3	3
2005		1		1	2	4
2006	2			2	6	10
2007				2	2	4
2008		1		1	1	3
2009	3	1	2	2	4	12
2010				3	7	10
2011				2	4	6
2012		1	1	3		5
2013	2			3	1	6
2014	5		3	3		11
2015	4		2			6
2016	2					2
Celkem	22	4	8	36	37	107

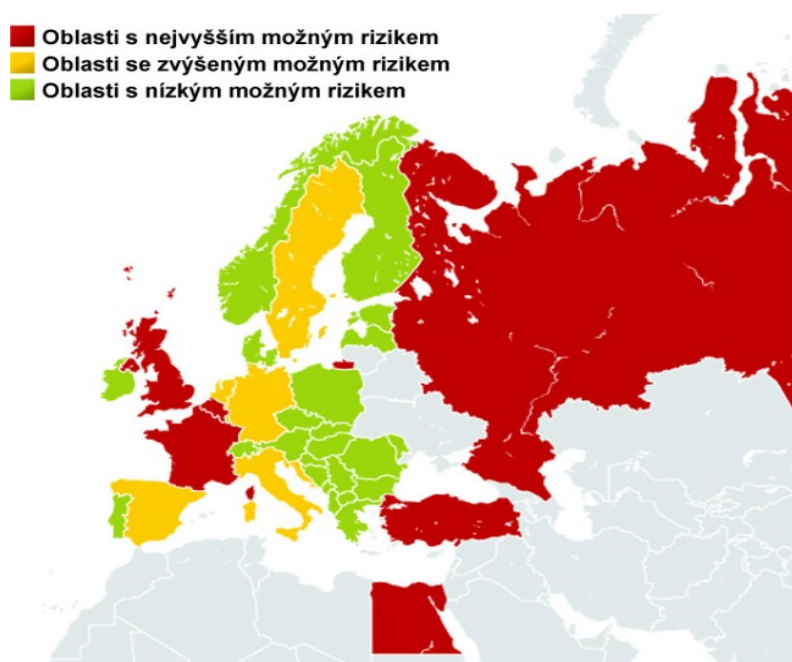
Zdroj: Johnstonsarchive, 2016, vlastní zpracování

Největší hrozba teroristických útoků

Nejvíce konfliktů spojených s terorismem se v současné době odehrává v Sýrii. K ohroženým oblastem patří rovněž Irák, Pákistán a Afghánistán. K těmto zemím patří rovněž Rusko a Egypt. Z Obr. 4.2 také vyplývá, že velmi nebezpečné místo v rámci zemí EU je Francie, následována Velkou Británií a Belgií. Zvýšené riziko panuje v zemích, kde se radikální islamisté dostali společně s uprchlíky, jako je Španělsko, Itálie, pozadu nezůstalo ani Švédsko. Zvýšené riziko panuje také v Německu a Nizozemí, z důvodu vysokého počtu migrantů. Nízké riziko je převážně v zemích, které se buď neangažují ve válce v Sýrii, nebo zde není vysoký počet migrantů. Jsou to země, jako je Polsko, Česko, Slovensko, Maďarsko, Chorvatsko a další (TN.cz, 2015a).

V USA se za dobu asi 40 let odehrála převážná část teroristických útoků nebo pokusů o ně ve velkých městech - jak na východním tak i západním pobřeží. Jen v New Yorku se odehrálo cca 13% teroristických útoků. K útokům došlo rovněž v Los Angeles, Miami, San Francisco a Washington DC. Z dat Globální databáze terorismu vyplynulo, že výskyt terorismu silně souvisí s výskytem jiných druhů kriminality (organizovaný zločin, krádeže, přepadení). Nejvíce teroristických útoků hrozí v místech s velkou fluktuací obyvatelstva, s vysokou hustotou a s pestrým národnostním složením (Hospodářské noviny, 2013).

Obr. 4.2 Oblasti s možným rizikem teroristického útoku

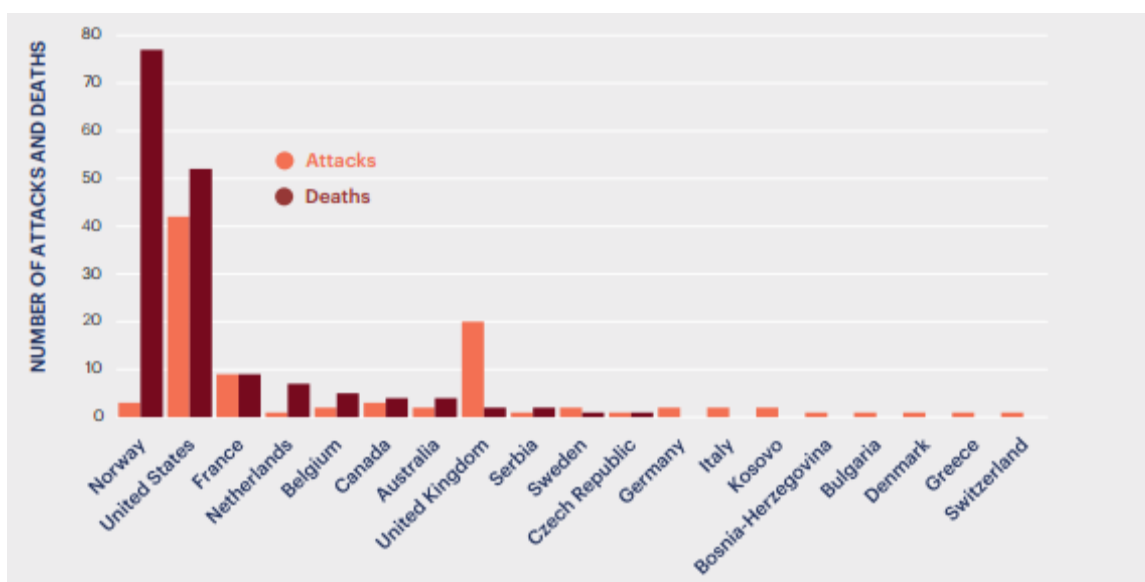

Zdroj: TN.CZ, 2015.

Nejzávažnější incidenty v západních zemích – Lone wolf terrorism

Obr. 4.3 ukazuje počty úmrtí z důvodů teroristických útok spáchaných jedním až třemi teroristy. Tento typ útoku je označován jako *Lone wolf terrorism*²⁰. Klíčovým důvodem útoků *Lone wolf* byly především politické útoky (37), které způsobily 110 úmrtí a 135 zranění. Z obr. 4.3 lze jasně vidět, že nejvíce těchto útoků bylo spácháno v USA, celkem 42, z toho 21 útoků mělo politický charakter a kolem 12 útoků mělo charakter islamistického fundamentalismu. USA se umístilo hned na druhém místě v počtu mrtvých, celkem 52. V roce 2011 byl proveden útok v Norsku, při kterém bylo zabito 77 lidí, to dostalo Norsko na druhé místo v počtu zabití, ale v daném období se konaly jen 3 útoky. Naproti tomu Spojené království se umístilo na druhém místě v počtu útoků, dohromady za období 2006 – 2014 jich bylo 20, jen s dvěma úmrtími (Global terrorism index, 2015).

Obr. 4.3 Incidenty a úmrtí v západních zemích 2006 - 2014

Zdroj: Global terrorism index, 2015

4.6 Mise USA

Spojené státy americké aktivně spolupracují při vykonávání misí s NATO. NATO patří k aktivnímu a hlavnímu kontributorovi míru a bezpečnosti na mezinárodní úrovni a USA zde sehrávají klíčovou roli. Severoatlantická aliance prosazuje demokratické hodnoty a zavazuje se k mírovému řešení sporů. Nicméně pokud diplomatické pokusy selžou, má NATO

²⁰ Lone wolf terrorism – označení pro trestné činy spáchané jedinci, kteří jednají samostatně bez podpory teroristické organizace. Je vydána databáze těchto útoků a o Lone wolf terrorism se jedná až tehdy, pokud k útoku došlo v jedné z 38 západních zemí (Evropa, Kanada, Spojené státy americké a Austrálie).

vojenskou kapacitu potřebnou k převzatí a řešení krizových situací, a to buď ve vlastní režii anebo ve spolupráci s jinými mezinárodními organizacemi. NATO provádí záchranné akce a mise na ochranu obyvatelstva před řadou bezpečnostních hrozeb (NATO, 2016).

Současné mise NATO

V současné době NATO působí v šesti misích. V tabulce 4.4 jsou uvedené právě probíhající mise. Aliance působí po celém světě, přitom největší pozornost je věnována misi v Afghánistánu, která je nejvýznamnější operací.

Tab. 4.4 Mise NATO

Název mise	Země	Období
KFOR	Srbsko/Kosovo	1999 - 2016
Active Endeavour	Středomoří	2001 - 2016
Supporting the African Union	Somálsko	2007 - 2016
Counter-piracy off the Horn of Africa	Adencký záliv, Africký roh a Indický oceán	2008 - 2016
Air policing missions	Pobaltí	2009 - 2016
Resolute Support	Afghánistán	2015 - 2016

Zdroj: NATO, 2016, vlastní zpracování

Counter-piracy off the Horn of Africa

NATO podporuje mezinárodní úsilí v boji proti pirátství v Adenském zálivu, Africkém rohu a Indickém oceánu od roku 2008, a to na žádost OSN. Pomáhá narušit a odstrašit pirátské útoky a zároveň přispívá ke zvýšení celkové úrovně bezpečnosti v tomto regionu. Úzce spolupracuje s operací ATALANTA Evropské unie (viz kapitola 3.6), The Combined Task Force 151²¹ a s dalšími zeměmi (Čína, Indie, Jižní Korea) (NATO, 2015a).

Supporting the African Union

NATO začalo pomáhat Africké unii od roku 2005, kdy poskytla podporu AMIS – misi Africké unie v Dárfúru v Súdánu. AMIS byla přesunuta do mise UNAMID (UN/AU Mission in Darfur) ke konci roku 2007 a nyní už není vyžadována podpora ze strany NATO. V Současnosti podporuje misi Africké unie v Somálsku prostřednictvím vzdušné a námořní

²¹ The Combined Task Force 151 – mezinárodní vojenská pracovní skupina, založená v reakci na pirátské útoky.

přepravy. NATO koordinuje svou práci s jinými mezinárodními organizacemi, především OSN a EU (NATO, 2015b).

Active Endeavour

Operace NATO nepůsobí jen v zónách konfliktu. Po teroristických útocích 9/11 začalo NATO okamžitě přijímat opatření v boji proti hrozbě mezinárodního terorismu. V říjnu 2001 zahájila námořní operace Active Endeavour zaměřené na odhalování a odrazování od teroristické činnosti ve Středomoří. Operace se ukázala být účinným nástrojem nejen v zabezpečení strategické námořní oblasti, ale i v boji proti terorismu (NATO, 2016).

KFOR

NATO vede operaci na podporu Kosovu už od roku 1999. V současné době NATO přispívá k zachování bezpečného prostředí v Kosovu a svobodě pohybu pro všechny občany. Operace KFOR spolupracuje s OSN a EU. V dubnu 2013 bylo dosaženo dohody mezi Bělehradem a Prištinou, která měla pomoci ke zlepšení vztahů mezi oběma stranami (NATO, 2015c).

Mise Afghánistán

NATO v současné době vede misi RESOLUTE SUPPORT, nekonfliktní misi, která zajišťuje trénování, rady a asistence pro afghánské bezpečnostní jednotky a instituce. RESOLUTE SUPPORT byla zahájena 1. ledna 2015. Zahrnuje přibližně 13 000 zaměstnanců z NATO a z partnerských zemí, které operují v centru (Kábul, Bagram.) a na čtyřech dalších místech v Mazar-e Sharif (severní Afghánistán), Herat (západní Afghánistán), Kandahar (Jižní Afghánistán) a Laghman (východní Afghánistán). Klíčovými funkcemi jsou: podpora plánování, programování a rozpočtování, zabezpečování otevřenosti, odpovědnost a dohled, podpora dodržování zásad právního státu a řádné správy. Spadá zde také podpora založení a udržování procesů jako je: vytváření jednotek, nábor, školení, řízení a rozvoj zaměstnanců. RESOLUTE SUPPORT je taky ve velkém podporována mezinárodní komunitou. Toto vše se odráží v rezoluci Rady bezpečnosti OSN (UN) 2189, která byla jednomyslně přijata 12. prosince 2014. Mise RESOLUTE SUPPORT je pokračováním mise INTERNATIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCE (ISAF). ISAF byla pod vedením NATO od srpna 2003 do prosince 2014. Byla založena na základě žádosti o pomoc ze strany afghánské vlády a mandátu Spojených národů v roce 2011, aby zabránila Afghánistánu stát se znovu bezpečným útočištěm teroristů. Dále byl ISAF zaúkolován, aby rozvíjel Afghánské

bezpečnostní jednotky a umožnil Afghánským úřadům zajištění efektivní bezpečnosti v celé zemi, pro vytvoření vhodného prostředí pro demokratické instituce a právního státu. Tato mise v Afghánistánu představuje zatím nejvýznamnější operaci Alliance (NATO, 2016).

4.7 Nejnovější formy spolupráce Evropské unie a Spojených států amerických proti terorismu

Po útocích na Washington a New York 11. září 2001 se do popředí dostala problematika terorismu a nástrojů boje proti němu, včetně mezinárodně právních instrumentů. Proto byly vypracovány úmluvy upravující různé aspekty terorismu a opatření k jeho předcházení a potlačování. EU a USA se také dohodly na spolupráci prostřednictvím vybraných institucí. Došlo k tomu v dubnu 2016 mezi Europolem a Federálním úřadem pro vyšetřování (FBI). Dohodu, která výrazně posílí boj proti terorismu, podepsal ředitel FBI a zástupce ředitele Europolu ve Washingtonu, Dohoda umožňuje připojení FBI k Focal Point Travellers, což je tým odborníků a analytiků, kteří spolupracují s členskými státy EU při vyšetřování a analýze dat ohledně teroristů. Od roku 2015 se podstatně zvýšilo množství údajů o teroristech a jejich činnosti, a proto zapojení FBI do Focal Point Travellers pomůže více zapojit Evropu v boji proti teroristům. Europol pomáhá účinně reagovat na současné teroristické hrozby a FBI je velmi důležitým partnerem v boji proti globálnímu terorismu. Tato dohoda zlepší sdílení dat FBI s Europolem a tím pomůže k lepšímu vyšetřování a objasňování teroristických útoků. V dnešní době jsou úzká partnerství nezbytná k ochraně občanů všech národů (Europol, 2016b).

Dohody o vydávání a o vzájemné právní pomoci

Obě dohody přijala Rada 25. června 2003 následně po teroristických útocích ze dne 11. září 2001 jako prostředek pro zlepšení spolupráce v trestních věcech mezi Spojenými státy americkými a členskými státy EU. Dohoda o vydávání obsahuje i podrobnosti o druhu trestných činů podléhajících vydání, předávání dokumentů, o výměně informací a o pravidlech pro tranzit. Dohoda o vydávání nijak nenahrazuje bilaterální dohody mezi zeměmi EU a USA, jen je doplňuje. Dohoda o právní pomoci mezi EU a USA dává orgánům činným v trestním řízení přístup k informacím o bankovních účtech, pokud jde o vyšetřování závažných trestných činů. Členské státy EU mohou odmítnout poskytování informací na základě bilaterálních smluv s USA. Základem dohody jsou ustanovení o poskytování důkazových materiálů a dalších informací a o ochraně dat. Tato dohoda nijak nenahrazuje

bilaterální smlouvy mezi členskými státy EU a USA v dané oblasti, spíše je jen doplňuje (Štěrba, 2003).

Summit o jaderné bezpečnosti

Barack Obama uspořádal 12. dubna 2010 ve Washingtonu summit o jaderné bezpečnosti, jehož hlavním tématem byla hrozba potencionálního útoku teroristů s použitím nukleárních zbraní. Šlo o celosvětový summit, ale klíčovou roli hrály Evropská unie a Spojené státy americké. Schůzka byla zaměřena na snížení rizika výskytu jaderných zbraní v rukách teroristů. Summit představoval další bod Obamovy agendy o odzbrojování, kterou poprvé představil ve svém projevu v Praze v dubnu 2009. Konference se zúčastnil i prezident Evropské unie Herman Van Rompuy spolu s dalšími padesáti představiteli států z celého světa. Důležitým faktorem byla účast všech jaderných mocností včetně Izraele (IDNES, 2010). Zodpovědnost za tuto problematiku by měla převzít Organizace spojených národů, Interpol, Mezinárodní agentura pro atomovou energii a další subjekty. V případě, že by se teroristé dostali k požadovanému množství potřebného materiálu, došlo by k výraznému posílení jejich pozice. V momentě, kdy by aktéři boje proti terorismu stáli proti organizaci vyzbrojené jadernými zbraněmi, šlo by o nejzávažnější světovou bezpečnostní hrozbu. Z tohoto důvodu je nejdůležitějším cílem boje proti terorismu zabránění získání materiálu k zhotovení jaderné zbraně. Ve Washingtonu se 31. března a 1. dubna 2016 konal již v pořadí čtvrtý summit²² o jaderné bezpečnosti. Zúčastněné strany navázaly a potvrdily úsilí k zabezpečení ochrany jaderného materiálu před zneužitím. To jestli tento poslední summit přinese určité výsledky, bude záležet na plnění závazků jednotlivých účastníků. Zabezpečení jaderného materiálu je dobrým začátkem, ale nesmí zůstat jen při něm (AKTUALITY, 2016).

Dohoda o pravidlech ochrany přenosu dat

Spojené státy a Evropská komise se 2. února 2016 dohodly na novém rámci pro přenos osobních údajů. Jde především o tzv. štít pro ochranu osobních údajů (Privacy Shield) mezi USA a EU. Tento rámec by měl chránit základní práva Evropanů v případech, kdy jsou jejich údaje předávány do Spojených států, a současně zaručí právní jistotu pro podniky (doplnit). Nový štít mezi EU a USA splňuje podmínky, které stanovil Evropský soudní dvůr ve svém rozhodnutí z října 2015, kterým byl prohlášen za neplatný starý rámec „bezpečný přístav“. Předávání osobních údajů je významnou a nezbytnou složkou transatlantických vztahů.

²² Summity o jaderné bezpečnosti se konají nepravidelně, první byl v roce 2010, druhý o dva roky později, tedy 2012 a třetí 2014.

Výměna osobních údajů mezi EU a USA se řídí řadou dohod na úrovni EU (AECR, 2016). Jde o *Dohodu o využívání a předávání jmenné evidence cestujících (PNR)*, *Dohodu o zpracovávání a předávání údajů o finančních transakcích pro účely Programu sledování financování terorismu (TFTP)* a *Dohodu mezi Europolem a USA*. Tyto dohody odpovídají společným bezpečnostním zájmům EU a USA. Cílem je zajistit vysokou úroveň ochrany předávání údajů o občanech (Evropská komise, 2013).

5 Závěr

Teroristické útoky v současné době nabývají stále vyšších dimenzí, které ve svém důsledku vyžadují novější a propracovanější opatření. Taková opatření musí být stále aktualizována a řešena na národní, nadnárodní i celosvětové úrovni. Sílící akce teroristických útoků ohrožují bezpečnost obyvatel nejen v rámci EU, ale i na celém světě. Současný terorismus formuje stále nebezpečnější a modernější metody, na které je potřeba reagovat. Toto je důvod, proč se Evropská unie touto problematikou intenzivně zabývá a proč patří k nejdůležitějším aktérům v boji proti terorismu. Hlavním faktorem v boji proti terorismu je prevence, která může fungovat pouze na základě efektivní spolupráce. Jde především o výměnu informací a poznatků, které jsou důležitým rysem pro včasné předejití případnému teroristickému útoku nebo pro včasné reagování. Už v minulosti se díky výměně informací podařilo zasáhnout proti sympatizantům terorismu, kteří se mohli stát reálnou hrozbou.

Terorismus je definován jako: „použití nebo hrozba násilím, která ve většině případů bývá zaměřena proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach a díky tomu dosáhnout politické, náboženské nebo ideologické cíle“, což je v současné době nejuniverzálnější používána charakteristika tohoto fenoménu. Terorismus samozřejmě doznal určitého vývoje, za nejvýznamnější vývojové etapy lze pokládat tzv. dělení do čtyř vln amerického historika a odborníka na terorismus Davida Rapoporta, který uvádí vlnu anarchistickou, protikoloniální, nové nacionalistické levice a vlnu vzednutí náboženského terorismu. První teroristické útoky byly známy již v 1. století našeho letopočtu, ale od té doby samozřejmě terorismus prošel značným vývojem, o kterém vypovídají mimo jiné i metody, které se neustále zdokonalují. V současné době jsou za největší hrozbu považovány zbraně chemické, biologické, radiologické a nukleární, ke kterým by se teroristé za určitých podmínek mohli dostat (viz kap. 2.8). I nadále existují státy, které terorismus přímo sponzorují. Vyplyvá to na základě studií Ministerstva zahraničních věcí Spojených států amerických, které mají velmi rozsáhlé zkušenosti s globálním terorismem. K těmto zemím byly například zařazeny Irán, Sýrie a Súdán.

Společná bezpečnostní a obranná politika Evropské unie je nedílnou součástí Společné zahraniční a bezpečnostní politiky, která vznikla jako jeden z tzv. pilířů EU díky ratifikaci Maastrichtské smlouvy (viz kap. 3.1). Tato smlouva mimo jiné zakotvila jednotlivé cíle a nástroje SZBP, přičemž nejdůležitějšími rozhodovacími orgány se staly Rada EU a Evropská rada. Klíčovou roli také sehrává Vysoký představitel Unie pro zahraniční a bezpečnostní

politiku, který zajišťuje provádění rozhodnutí, které přijala Rada EU a Evropská rada – postavení toho vysokého představitele bylo následně posíleno i přijetím Lisabonské smlouvy. Společná zahraniční a bezpečnostní politika je financována ze společného rozpočtu Evropské unie, avšak konkrétní mise a operace Evropské unie jsou financovány příslušnými účastnickými státy, respektive z mechanismu ATHENA. Právě operace a mise EU jsou nejviditelnějším nástrojem Společné bezpečnostní a obranné politiky, jimiž se EU snaží zajistit bezpečnost a stabilitu ve svém okolí i v regionech, kde je bezpečnostní situace velmi nestabilní (viz kap. 3.6).

EU a USA jsou klíčovými aktéry v boji proti terorismu. EU jako nejvyspělejší integrační organizace vyvíjí snahy v boji proti terorismu na různých úrovních, kromě již zmíněných misí a operací v rámci SBOP je to řada nástrojů na legislativní/politické úrovni. Za základní pilíře uceleného přístupu EU k boji proti terorismu jsou považovány na základě přijaté „*Strategie EU pro boj proti terorismu*“ následující kroky: předcházet, chránit, pronásledovat a reagovat. Důležitou oblastí pro efektivní implementaci protiteroristických nástrojů jsou politické nástroje typu *Evropské bezpečnostní strategie*, *Haagského programu s Akčním plánem k jeho provádění*, *Stockholmského programu s Akčním plánem k jeho provádění* a již uvedené *Strategii EU pro boj proti terorismu*. K dalším klíčovým nástrojům boje proti terorismu patří i specializované instituce na evropské úrovni jako jsou Europol a Eurojust (viz kap. 4.3). Tyto instituce samozřejmě spolupracují na celosvětové úrovni s organizací Interpol a s partnery na straně USA, především s FBI.

Přestože je snaha o spolupráci mezi příslušnými institucemi Evropské unie a USA evidentní, nelze přehlédnout i rozdíly v samotném přístupu boje proti terorismu. Zatímco EU se snaží ve větší míře prosazovat tzv. soft power (užitím méně agresivních prostředků, především na diplomatické úrovni, případně civilních a policejních misí), tak Spojené státy americké preferují tzv. hard power, což znamená prvořadé využití vojenské síly. Rovněž lze sledovat i určitý rozdíl ve vzájemné spolupráci během období, kdy byl ve funkci americký prezident G. W. Bush a současným obdobím, kdy je v prezidentském křesle Barack Obama. Americká strana vždy prosazovala politiku militarismu a unilateralismu, která byla upřednostňována i v období Bushovy administrativy. Během funkčního období prezidenta Obamy dochází k určitému odklonu od tohoto přístupu, kdy začíná být více prosazován multilateralismus a určitý příklon k většímu důrazu na diplomatické řešení problémů. Tato určitá změna politiky USA přispěla nejen ke zlepšení vztahů s řadou členských zemí EU, ale i

např. s Čínou. Je evidentní, že výše uvedené formy spolupráce mezi EU a USA mohou přinést nejen prohloubení velmi dobrých vzájemných vztahů, ale do budoucna i očekávané zlepšení celosvětové bezpečnostní spolupráce.

Seznam použité literatury

Knihy a elektronické publikace:

1. *Amsterodamská smlouva*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1999. ISBN 80-85864-73-8.
2. BENEDETA, Berti. *Armed Political Organization: From Conflict to Integration*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2013. 256 p. ISBN 9781421409757.
3. BOHÁČEK, Martin, ed. *Terrorism and the law*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 63. s. ISBN 80-7380-006-3.
4. CORTE IBÁÑEZ, Luis de la. *Logika terorismu*. Vyd. 1. Překlad Jana Novotná. Praha: Academia, 2009, xxi, 321 s. ISBN 978-802-0017-246.
5. David, Vladislav., Malacka, Michal. *Fenomén mezinárodního terorismu*, Linde Praha, Praha 2005, str. 76
6. DAVID, V., MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodněprávní aspekty potlačování mezinárodního terorismu*, Univerzita J. E. Purkyně, Brno, 1983, str. 189
7. DUBSKÝ, Zbyněk. *Bezpečnostní a politická dimenze integračního procesu: Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU*. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1152-5.
8. EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 397 s. ISBN 978-80-246-1790-9.
9. EICHLER, Jan. *Bezpečnostní a strategická kultura USA v letech 2001-2008*. *Mezinárodní vztahy*. 2010, vol. 45, no. 2, s. 48-70. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/365>. ISSN 0323-1844.
10. EICHLER, Jan a Lukáš TICHÝ. *USA a Ruská federace: komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury*. Vyd. 1. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013. 318 s. ISBN 978-80-87558-16-4.
11. FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2.
12. Handbook on CSDP. *the Common Security and Defence Policy of the European Union* [online]. Vídeň: Armed Forces Printing Centre, 2012. ISBN 978-3-902275-33-2. Dostupné z: http://consilium.europa.eu/media/1823176/handbook_csdp-2nd-edition_web.pdf.

13. HRUŠKOVÁ, Monika. *Bezpečnostní politika Evropské unie - vybrané aspekty*. Ostrava, 2013. Bakalářská práce. Vysoká škola báňská - technická univerzita Ostrava. Vedoucí práce Radomír Kaňa.
14. JANKŮ, Martin a Linda JANKŮ. *Politické a právní základy evropských integračních seskupení*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-323-3.
15. LACINA, Lubor et al. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.
16. Lisabonská smlouva. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády ČR, 2008. ISBN 978-80-87041-38-3.
17. MATĚJKA, Zdeněk. *Evropská unie a její bezpečnostní politika*. In ORT, Alexandr et al. *Bezpečnost Evropy a Česká republika*. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 80-8641981-9.
18. MERLINGEN, Michael. *EU security policy: what it is, how it works, why it matters*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2012. ISBN 978-1-58826-774-0.
19. PELEGRINOVA, Lenka. *Hamás a Hizballáh: Komparácia civilních krídel islámských hnutí*. Masarykova univerzita, 2006.
20. PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. Praha: Linde a.s., 2010, s. 319-320.
21. SMETANA, Marek a Radomír ŠČUREK. *Základy boje proti terorismu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita Ostrava, Lékařská fakulta, 2011, 111 s. ISBN 978-80-7368-823-3.
22. SOULEIMANOV, Emil a kol. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012. 142 s. ISBN 978-80-87284-27-8.
23. Smlouva o Evropské unii. 1992. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/758smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf.
24. SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů EU*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400352-3.
25. ŠTĚRBA, Václav. *Dohody uzavřené mezi Evropskou unií a třetími státy na základě článků 24 a 38 Smlouvy o EU*. Parlament České republiky, 2003.
26. ŘEHÁK, David, Pavel FOLTIN a Richard STOJAR. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2008, 143 s. ISBN 978-80-7278-443-1.
27. WEISS, Tomáš. *Globální Evropa*. In: *Česká debata o víceletém finančním rámci Evropské unie* [online]. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2011.

ISBN 80-86993-116. Dostupné z:
http://www.europeum.org/images/financni_pspektiva.pdf.

Internetové stránky:

28. ACCESS TO EUROPEAN UNION LAW. *EUR-Lex - 133208 - EN - EUR-Lex* [online]. 2010 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3A133208>.
29. AEER. *Monitoring EU* [online]. 2016 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <http://www.zahradil.cz/assets/files/Monitoring/Monitoring-unor-2016.pdf>
30. AKTUALITY. *Summit o jadrovej bezpečnosti jasné riešenia nepriniesol* [online]. 2016 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <http://www.aktuality.sk/clanok/326586/usa-tohtorocny-summit-o-jadrovej-bezpecnosti-bol-poslednym/>
31. BÍLKOVÁ, Veronika. *Jaderný a radiologický terorismus a mezinárodněprávní úprava ochrany proti němu. In: Mezinárodní vztahy* [online]. 2005 [cit. 2015-11-22]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/179>.
32. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Political and Security Committee (PSC) - Consilium* [online]. 2016a [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/>.
33. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Committee for Civilian Aspects of Crisis Management (CivCom) - Consilium* [online]. 2016b [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/preparatory-bodies/committee-civilian-aspects-crisis-management/>.
34. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *European Union Military Committee (EUMC) - Consilium* [online]. 2016c [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/european-union-military-committee/>.
35. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Politico-Military Group (PMG) - Consilium* [online]. 2016d [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/politico-military-group/>.
36. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Athena - financing security and defence military operations - Consilium* [online]. 2016e [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/athena/>.

37. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Counter-Terrorism Coordinator - Consilium* [online]. 2016f [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/counter-terrorism-coordinator/>
38. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Central African Republic: EU military advisory mission gets green light - Consilium* [online]. 2015a [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/03/16-central-african-republic-eu-military-advisory-mission-gets-green-light/>.
39. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *EUNAVFOR Med: EU agrees to start the active phase of the operation against human smugglers and to rename it "Operation Sophia" - Consilium* [online]. 2015b [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/09/28-eunavfor/>.
40. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *EU fight against terrorism - Consilium* [online]. 2015c [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/>
41. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *EU fight against terrorism - Consilium* [online] [cit. 2016-04-06] 2015d Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/>
42. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *EU NAVFOR Somalia* [online]. 2013 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://consilium.europa.eu/eeas/security-defence/euoperations/eunavfor-somalia?lang=en>
43. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *European Union Police Mission in Bosnia and Hercegovina* [online]. 2012a [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/missionPress/files/EUPM%20factsheet%20EN%20latest%20FINAL01.pdf.
44. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Déclaration sur la lutte contre le terrorisme* [online]. 2004 [cit. 2016-04-06]. Dostupné na <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/fr/ec/79639.pdf>.
45. ČESKÁ TELEVIZE. *Irská policie zakročila proti vzniku nové IRA* [online]. 5. 7. 2013 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/233807-irska-policiezakrocila-proti-vzniku-nove-ira/>
46. ČESKÁ TELEVIZE. *Při přepadení divadla na Dubrovce zemřelo 170 lidí* [online]. 23. 10. 2008 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/33302-priprepadeni-divadla-na-dubrovce-zemrelo-170-lidi/>.

47. ČT24. *Kybernetické útoky - místo výbušnin nadělá škodu pár řádků programu — Média/IT — ČT24 — Česká televize* [online]. 2014 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media-it/272834-kyberneticke-utoky-misto-vybusnin-nadela-skodu-par-radku-programu/>.
48. ČT24. *Beslan si připomněl tragédii ve škole, kde se už neučí — ČT24 — Česká televize* [online]. 2014 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1019491-beslan-si-pripomnel-tragedii-ve-skole-kde-se-uz-neuci>.
49. ČT24. *Smrt číhala v tokijském metru – tehdy zabíjel sarin — ČT24 — Česká televize* [online]. 2010 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://m.ceskatelevize.cz/ct24/svet/84338-smrt-cihala-v-tokijskem-metru-tehdy-zabijel-sarin/>.
50. ČT24. *Kybernetický terorismus jako hrozba 21. století — Ekonomika — ČT24 — Česká televize* [online]. 2007 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/886-kyberneticky-terorismus-jakohrozba-21-stoleti>.
51. EVROPSKÁ KOMISE. *Komise představila akční plán pro zintenzivnění boje proti financování terorismu* [online]. 2016 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/news/160202_akcni_plan_pro_zintenzivneni_boje_proti_financovani_terorismu_cs.htm.
52. EVROPSKÁ KOMISE. *Obnovení důvěry v toky údajů mezi Eu a USA* [online]. 2013 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/psssenat/original/70739/59509>
53. EVROPSKÉ HODNOTY. *Prostor svobody, bezpečnosti a práva - Think-tank Evropské hodnoty* [online]. 2014 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <http://www.evropskehodnoty.cz/prostor-svobody-bezpecnosti-prava/>
54. EU NAVFOR SOMALIA. *Mission* [online]. 2013 [cit. 14.4.2013]. Dostupné z: <http://eunavfor.eu/mission>
55. EUROJUST. *History of Eurojust* [online]. 2016 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <http://www.eurojust.europa.eu/about/background/Pages/History.aspx>

56. EUROPEAN UNION. *European Union - EEAS (European External Action Service) | Ongoing missions and operations* [online]. 2016 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/>
57. EUROPEAN UNION. *European Union - EEAS (European External Action Service) | Ongoing missions and operations* [online]. 2015a [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/index_en.htm.
58. EUROPEAN UNION. *European Union - EEAS (European External Action Service) | EUNAVFOR MED operation SOPHIA* [online]. 2015b [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eunavfor-med/index_en.htm.
59. EUROPEAN UNION. *European Union - EEAS (European External Action Service) | Ongoing missions and operations* [online]. 2015C [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/>
60. EUROPOL. *About us | Europol* [online]. 2016a [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/page/about-us>
61. EUROPOL. *FBI and Europol strengthen joint fight against foreign terrorist fighters | Europol* [online]. 2016b [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/fbi-and-europol-strengthen-joint-fight-against-foreign-terrorist-fighters>
62. EUROPOL. *What is the difference between Europol and Interpol? | Europol* [online]. 2016c [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/faq/what-difference-between-europol-and-interpol-101>
63. EUROPOL. *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2015 | Europol* [online]. 2015 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2015>
64. EUROPOL. *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2015 | Europol* [online]. 2015a [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2015>
65. EUROSOP. *Smlouva o Evropské Unii* [online] EUROSOP [cit. 2016-01-13] Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf.
66. EUROSOP. *Euroskop.cz - T-U - T-U* [online]. 2016 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/291/sekce/t-u/>.

67. EUROSOKOP. *Euroskop.cz - Bezpečnostní a obranná politika - Bezpečnostní a obranná politika* [online]. 2016 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8715/sekce/bezpecnostni-a-obranna-politika/>.
68. EUROSOKOP. *Zahraniční a bezpečnostní politika. Euroskop* [online]. 2013 [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8916/sekce/zahranicni-a-bezpecnostni-politika>.
69. EUROSOKOP. *Španělská ETA vyhlásila trvalé příměří* [online]. 10. 1. 2011 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8956/18116/clanek/spanelska-eta-vyhlasila-trvaleprimeri/>.
70. EUROSOKOP. *Euroskop.cz - LÉTA 2004-2009 - SPECIÁL: Spravedlnost, svoboda a bezpečnost v letech 2004–2009*[online]. 2009 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8686/13554/clanek/special-spravedlnost-svoboda-a-bezpecnost-v-letech-2004-2009>
71. EU VNĚJŠÍ ČINNOST. *Evropská unie - EEAS (Evropská služba pro vnější činnost) | Ochrana osobních údajů* [online]. 2015 [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/eeas/index_cs.htm.
72. FINANCE. *Moderní terorismus útočí na ekonomiku* [online]. 25. 4. 2007 [cit. 2015-12-21]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/107642-moderni-terorismus-utoci-naekonomiku/>.
73. GLOBAL TERRORISM INDEX. *Measuring and understanding the impact of terrorism* [online]. 2015 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2015/11/Global-Terrorism-Index-2015.pdf>
74. HOLÍKOVÁ, Alena. *Válka v Bosně a Hercegovině. Válka.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: http://www.valka.cz/clanek_13708.html.
75. HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Američané radí EU, jak na islamisty. Evropu čekají další útoky, varují experti* [online]. 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-65252570-american-radi-eu-jak-na-islamisty>
76. HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Teroristické útoky v Evropě* [online]. Brusel, 2015 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-63424340-teroristicke-utoky-v-evrope>
77. HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Sto tisíc teroristických útoků za čtyřicet let. Co lze vyčíst z dat?* [online]. 2013 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://data.blog.ihned.cz/c1-59711580-sto-tisic-teroristicky-utoku-za-ctyricet-let-co-lze-vycist-z-dat>

78. IDNES. *Paříží otřásl teror, kolem 120 mrtvých. Policie zneškodnila útočníky* - *iDNES.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/teroristke-utoky-v-parizi-dch-/zahranicni.aspx?c=A151113_222750_zahranicni_fka.
79. IDNES. *Washington vyškrtl Kubu ze seznamu teroru, chystá se výměna diplomatů* - *iDNES.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/usa-vyskrtly-kubu-ze-seznamu-zemi-podporujici-terorismus-pav-/zahranicni.aspx?c=A150529_171329_zahranicni_ert.
80. IDNES. *Jádro al-Káidy je rok po smrti Usámy ochromeno. Ideologie džihádu žije* [online]. 2. 5. 2012 [cit. 2015-11-24]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rok-od-zabiti-usamy-bin-ladinaa-hrozba-al-kaidy-fq8-/zahranicni.aspx?c=A120430_164344_zahranicni_ipl.
81. IDNES. *Indové popravili jediného přeživšího atentátníka z Bombaje* - *iDNES.cz* [online]. 2012 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/indove-popravili-jedineho-prezivsiho-atentatnika-z-bombaje-pqh-/zahranicni.aspx?c=A121121_074928_zahranicni_ad.
82. IDNES. *V USA startuje jaderný summit, Obama hostí rekordní počet státníků* - *iDNES.cz* [online]. 2010 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/v-usa-startuje-jaderny-summit-obama-hosti-rekordni-pocet-statniku-10w-/zahranicni.aspx?c=A100412_122717_zahranicni_aha.
83. IDNES. *Bomby v Madridu zabily na dvě stě lidí* - *iDNES.cz* [online]. 2004 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/bomby-v-madridu-zabily-na-dve-ste-lidi-dwz-/zahranicni.aspx?c=A040311_083112_zahranicni_klu.
84. IHNEED. *Indie popravila atentátníka, který se podílel na útoku v Bombaji* [online]. 21. 11. 2012 [cit. 2015-12-21]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-58693530-indie-popravila-atentatnika-ktery-se-podilel-na-utoku-v-bombaji>.
85. INFLOW. *Kyberterorismus v informační společnosti. Část I | Inflow* [online]. 2012 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/kyberterorismus-v-informacni-spolecnosti-cast-i>.
86. JOHNSTONESARCHIVE. *Terrorist attacks and related incidents in the United States* [online]. 2016 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/wrjp255a.html>.
87. KHOL, Radek. *Policejní mise EU v Bosně a Hercegovině skončila, mise EULEX v Kosovu se mění* [online]. Natoaktual, 2012 [cit. 2015-12-21]. Dostupné z:

- http://www.natoaktual.cz/policejni-mise-eu-v-bosne-a-hercegovine-skoncila-mise-eulex-vkosovu-se-meni-1bf/na_analyzy.aspx?c=A121008_141839_na_analyzy_m02.
88. LIDOVKY. *Před 10 lety udeřili v Londýně teroristé. Nyní se městem volně procházel muž s vlajkou IS | Svět | Lidovky.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/prochazel-se-s-vlajkou-is-londynem-policie-celi-kritice-10-let-po-utocich-v-metru-gcu/zpravy-svet.aspx?c=A150706_130747_ln_zahranici_ele.
89. LISTDOSE. *Top 10 Largest Terrorist Attacks Ever* [online]. 30. 5. 2013 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://listdose.com/top-10-largest-terrorist-attacks-ever/>.
90. MINISTERSTVO FINANCÍ. *Víceletý finanční rámec 2014 – 2020 | Víceletý finanční rámec | Ministerstvo financí ČR* [online]. 2013 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/vicelety-financni-ramec/vicelety-financni-ramec-2014--2020-20232>.
91. MINISTERSTVO FINANNCÍ. *Mezinárodní spolupráce a instituce | Boj proti praní peněz a financování terorismu | Ministerstvo financí ČR* [online]. 2013a [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/ochrana-financnich-zajmu/boj-proti-prani-penez-a-financovani-tero/mezinarodni-spoluprace-a-instituce>
92. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Víceletý program pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrnich-veci.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>
93. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Kybernetický terorismus, kyberterorismus - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. © 2015 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/kyberneticky-terorismus-kyberterorismus.aspx>.
94. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Financování terorismu - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2015 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/financovani-terorismu.aspx>.
95. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Deklarace Rady EU reagující na bombové útoky v Londýně* [online]. 13. července 2005 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2005/eu/deklarace_teror.pdf.
96. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Typologie terorismu: Moderní teroristické metody* [online]. 9. 6. 2009 [cit. 2015-11-22]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>.

97. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. *Financování SZBP | Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/financovani_szbp.html.
98. MZV. *Institucionální zajištění a nástroje SZBP | Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2011 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/institucionalni_zajisteni_a_nastroje.html.
99. NATIONAL DEFENSE RESEARCH INSTITUTE. *Europe's role in nation-building: from the Balkans to the Congo* [online]. RAND, 2008 [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG722.pdf.
100. NATIONAL SECURITY STRATEGY. *National Security Strategy* [online]. 2015 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy.pdf
101. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *NATO - Topic: Counter-piracy operations* [online]. 2015a [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm
102. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *NATO - Topic: Assistance to the African Union* [online]. 2015b [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8191.htm
103. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *NATO - Topic: NATO's role in Kosovo* [online]. 2015c [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48818.htm
104. NATOAKTUAL. *CBRN terorismus – vážná hrozba 21. století - Natoaktual.cz* [online]. 2005 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/cbrn-terorismus-vaznahrozba-21-stoleti-d9o-na_analyzy.aspx?c=A050510_094008_na_analyzy_m02.
105. NOVINKY. *Islámský stát (IS) – Novinky.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/islamsky-stat-is->
106. NOVINKY. *Severní Korea znovu pohrozila USA jaderným útokem* [online]. 2015 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/360706-severni-korea-znovu-pohrozila-usa-jadernym-utokem.html>.

107. NOVINKY. *Palestinci se dohodli na sestavení vlády se zastoupením Hamasu – Novinky.cz* [online]. 2014 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/334344-palestinci-se-dohodli-na-sestaveni-vlady-se-zastoupenim-hamasu.html>.
108. ON WAR ON PEACE. *Mapa operačního prostoru EU NAVFOR* [online]. 2013 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/2013/01/18/eu-navfor-v%C2%A0boji-protipiratum-v%C2%A0letech-2008-%E2%80%93-2012/mapa-operacniho-prostoru-eu-navfor/>
109. POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Bezpečnostní politika Evropské unie (na pozadí bezpečnosti globální)* [online]. [2007] [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: http://polac.cz/eu/bp_eu.pdf
110. RADA EU. *Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je* [online]. 2009 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: file:///C:/Users/Karolina/Downloads/Stockholmský_program.pdf
111. RADA EU. *Návrh víceletého programu: „Haagský program; posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii“* [online]. Brusel, 2004 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/pravni-dokumenty/evropska-unie-a-azylove-acquis/haagsky-program-vicelety-program-na-posileni-bezpecnosti-svobody-a-prava-v-evropske-unii-rijen-2.html>
112. RADA EVROPSKÉ UNIE A GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT RADY. *EVROPSKÁ BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE – BEZPEČNÁ EVROPA V LEPŠÍM SVĚTĚ* [online]. Lucemburk, 2009 [cit. 2016-04-06]. ISBN 978-92-824-2416-2. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568CSC.pdf
113. ROVENSKÝ, Dušan. *EU NAVFOR v boji proti pirátům v letech 2008-2012* [online]. On War On Peace, 2013 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/2013/01/18/eu-navforv%C2%A0boji-proti-piratum-v%C2%A0letech-2008-%E2%80%93-2012/>
114. SECURITY COUNCIL. *Stabilization force in Bosnia and Herzegovina to oversee peace accord. Security council* [online]. 2012 [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2012/sc10815.doc.htm>.
115. STIFTUNG WISSENSCHAFT UND POLITIK. *New European Security Strategy – The Transatlantic Factor - SWP* [online]. 2015 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/en/publications/swp-comments-en/swp-aktuelle-details/article/die_neue_europaeische_sicherheitsstrategie.html

116. ŠIMON, Ondřej. *Aktérství EU v boji proti somálskému pirátství* [online]. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/421>
117. TERRORISM ISSUES. U.S. State Department's State Sponsors of Terrorism List [online]. 2013 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: <http://terrorism.about.com/od/statesponsors/a/StateSponsors.htm>.
118. TN.CZ. *Islámský stát roste! Počet jeho bojovníků se za rok zdvojnásobil!* - *tn.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/islamsky-stat-roste-pocet-jeho-bojovniku-se-za-rok-zdvojnasil.html>.
119. TN.CZ *MAPA NEBEZPEČÍ: Tady je největší hrozba útoku teroristů* - *tn.cz* [online]. 2015a [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: [view-source:http://tn.nova.cz/clanek/kam-necestovat-tady-odbornici-ocekavaji-teroristicke-utoky-mapa.html](http://tn.nova.cz/clanek/kam-necestovat-tady-odbornici-ocekavaji-teroristicke-utoky-mapa.html)
120. U. S. DEPARTMENT OF STATE. *Chapter 3: State Sponsors of Terrorism* [online]. 31. 7. 2012 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2011/195547.htm>.
121. VOJENSKÉ ROZHLEDY. *Vojenské rozhledy - Proměny bezpečnostní strategie USA na počátku 21. století* [online]. 2010 [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://vojenskerozhledy.cz/kategorie/promeny-bezpecnostni-strategie-usa-na-pocatku-21-stoleti#jak-citovat-tento-clanek-how-to-cite-this-article>

Odborné časopisy:

122. BÍLKOVÁ, Veronika: *Boj proti terorismu a mezinárodní právo*, Mezinárodní politika, 2002, č. 1, str. 25-27.
123. EICHLER, Jan, *Proměny bezpečnostní strategie USA na počátku 21. století*, Vojenské rozhledy, 2010, roč. 19 (51), č. 4, s. 38–48, ISSN 1210-3292

Seznam zkratek

CIA	Central Intelligence Agency
Čl.	článek
ČR	Česká republika
EBOP	Evropská bezpečnostní a obranná politika
EBS	Evropská bezpečnostní strategie
EDA	European Defence Agency, Evropská obranná agentura
EEAS	European External Action Service, Evropská služba pro vnější činnost
ELN	Národní osvobozenecká armáda Kolumbie
ENP	European Neighbourhood Policy, Evropská politika sousedství
EOS	Evropské obranné společenství
EPS	Evropská politická spolupráce
ES	Evropské společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ESVČ	Evropská služba pro vnější činnost
ETA	Baskický stát a svoboda
EU	Evropská unie
EUBAM	The European Union Border Assistance Mission
EUCAP	NESTOR Regional Maritime Capacity Building Mission in the Horn of Africa and the Western Indian Ocean
EUFOR	The European Union Force
EUFOR RCA	The European Union Force Chad/Central African Republic
EULEX	The European Union Rule of Law Mission in Kosovo
EUMM	The European Union Monitoring Mission
EUMC	Vojenský výbor EU
EUMS	Vojenský štáb EU
EU NAVFOR	The European Union Naval Force
EUPOL	The European Union Police Mission
EUPOL COPPS	The European Union Police Mission in the Palestinian Territories
EUROPOL	European Police Office, Evropský policejní úřad
EUSEC	The European Union Sector Reform Advisory Mission to the DR Congo Armed Forces
EUTM	The European Union Training Mission

FARC	Revoluční ozbrojené síly Kolumbie
FATF	Finanční akční výbor
FBI	Federální úřad pro vyšetřování
IRA	Irská republikánská armáda
ISAF	International Security Assistance Force
MAK	Afghánská osvobozenecká organizace
MVCR	Ministerstvo vnitra České republiky
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
NATO	Severoatlantická aliance
NDS	National Defense Strategy, Národní obranná strategie
NPR	Nuclear Posture Review
NSCWMD	National Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction, Národní strategie boje proti zbraním hromadného ničení
NSS	National Security Strategy, Národní bezpečnostní strategie
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráce v Evropě
OIF	Operation Iraqi Freedom, Operace Irácké svobody
OSN	Organizace spojených národů
PNR	Passenger Name Record
PSC	Politický a bezpečnostní výbor
RAF	Frakce Rudé armády
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SEU	Smlouva o Evropské unii
SWP	Stiftung Wissenschaft und Politik
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
TFTP	Dohodu o zpracovávání a předávání údajů o finančních transakcích pro účely Programu sledování financování terorismu
TNT	Trinitrotoluen
USA	Spojené státy americké
ZEU	Západoevropská unie
ZHN	Zbraně hromadného ničení

Seznam tabulek

Tab. 2.1:	Hlavní zdroje financování terorismu
Tab. 3.1:	Výdajové stropy vybraných kapitol z finančního rámce 2014-2020 (v mld. EUR, běžné ceny)
Tab. 3.2:	Přehled aktuálních misí
Tab. 4.1:	Pořadí zemí podle indexu globálního terorismu
Tab. 4.2:	Seznam dokončených, zmařených a selhaných teroristických útoků v EU v roce 2014
Tab. 4.3:	Teroristické útoky v USA
Tab. 4.4:	Mise NATO

Seznam obrázků

- Obr. 3.1: Maastrichtský chrám
- Obr. 3.2: Mapa operačního prostoru EU NAVFOR Somalia
- Obr. 4.1: Globální index terorismu v roce 2015
- Obr. 4.2: Oblasti s možným rizikem teroristického útoku
- Obr. 4.3: Incidenty a úmrtí v západních zemích 2006 – 2014
- Obr. 4.4: Počet nejhorší útoků na světě v roce 2014

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 6. května 2016

.....
jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha č 1: Ukončené civilní a policejní mise EU

Příloha č. 2: Nejhorší útoky na světě